

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anna-Riikka Rantamäki

Vantaan kaupungin kuraattoripalvelujen uudet tukimuodot

Taide- ja kulttuurikokemukset kokonaishyvinvoinnin tukena

Opinnäytetyö
Syksy 2022
Kulttuurituottaja (YAMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja YAMK

Tekijä: Anna-Riikka Rantamäki

Työn nimi: Vantaan kaupungin kuraattoripalvelujen uudet tukimuodot – Taide ja kulttuurikokemukset kokonaishyvinvoinnin tukena

Ohjaaja: Satu Lautamäki

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 50

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää uusi yhteistyömuoto kuraattori- ja kulttuuripalvelujen välille. Yhteistyön tarkoituksena on vahvistaa kuraattoriasiakkuudessa olevien lasten, nuorten ja perheiden kokonaishyvinvointia taide- ja kulttuurikokemusten avulla. Päämääränä kulttuurihyvinvoinnin tuottaminen ja kulttuuri- sekä taide-elämysten saavutettavuuden varmistaminen haastavissakin tilanteissa oleville kuraattoriasiakkuudessa oleville lapsille, nuorille ja perheille.

Opinnäytetyö toteutettiin Case-tutkimuksena. Alkutilanteen kartoittamiseksi kuraattorit vastasivat kyselyyn liittyen kulttuurihyvinvointitietoisuuteen, yhteistyöhön kulttuuripalvelujen kanssa, sekä omassa perustyössä esiin tuleviin yleisimpiin haasteisiin. Näiden tulosten perusteella suunniteltiin työpaja, jossa kuraattorit ja kulttuurituottajat suunnittelivat yhdessä yhteistyötä Learning Cafe -menetelmän avulla.

Opinnäytetyöprosessi johti tiiviin yhteistyön käynnistymiseen ja yhteisten tavoitteiden tavoittamiseen kulttuuripalvelujen ja kuraattoripalvelujen moniammatillisessa yhteistyössä. Opinnäytetyön tuloksia pystytään hyödyntämään muun muassa kulttuuriyhteistyön laajentuessa Vantaa-Keravan hyvinvointialueelle.

¹ Asiasanat: Opiskeluhoolto, kuraattoripalvelut, kulttuuripalvelut, kulttuurihyvinvointi, monialainen yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Cultural management (Master's degree)

Author/s: Anna-Riikka Rantamäki

Title of thesis: The city of Vantaa's school social work services' new forms of support - Art -and cultural experiences as support for general health

Supervisor(s): Satu Lautamäki

Year: 2022

Number of pages: 50

Number of appendices: 2

The aim of this thesis is to develop a new form of co-operation between cultural services and school social workers. The purpose of the co-operation is to improve the wellbeing of those children, youths and families who are customers of school social workers through experiences of art and culture. The goal is to produce cultural wellbeing and to enhance the availability of cultural -and art experiences for the customers of school social workers, even those in the most challenging of situations.

The thesis was executed as a case study. In order to map the initial situation at the start of the study, school social workers answered a poll which explored questions involving cultural wellbeing awareness, co-operation with cultural services and common challenges that arise in school social work. Based on the results a workshop was developed, in which school social workers and culture managers could plan their co-operation together through the Learning Cafe –method.

The thesis process led to close co-operation and common goals being set between cultural services and school social workers in their multidisciplinary collaboration. The results of this thesis can for example be utilized as cultural co-operation continues to become more common in the Vantaa-Kerava welfare area.

¹ Keywords: student welfare, cultural services, cultural wellbeing, word four, multidisciplinary collaboration

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Työn tausta ja tavoitteet	7
1.2 Työn rakenne	8
2 OPISKELUHUOLLON JA KULTTUURIPALVELUJEN KUVAUS	10
2.1 Opiskeluhoitotyö yleisesti	10
2.2 Vantaan kaupungin kuraattoripalvelut	11
2.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut Vantaalla	13
2.4 Vantaan kaupungin kulttuurilinjaukset	14
3 TAIDE- JA KULTTUURIKOKEMUKSET KOKONAISHYVINVOINTIA TUKEMASSA	17
3.1 Ihmisen kulttuuriset oikeudet	17
3.2 Kulttuurihyvinvointi ja kulttuurihyvinvointipalvelut	18
3.3 Taide- ja kulttuuritoiminnat osana hyvinvointipalveluja	21
3.4 Taiteen monikanavaiset hyvinvointimerkitykset	22
3.5 Taide ja kulttuuri lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena	26
3.6 Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet kulttuurihyvinvointityössä	27
4 KEHITTÄMISPROSESSIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	30
4.1 Case-tutkimus kehittämistyössä	30
4.2 Ideasta toimintaan - Kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutus kuraattoreille	31
4.3 Kuraattoreiden asiakkaiden haasteiden kartoittaminen	32
4.4 Työpaja	37
4.5 Työpajan tuloksia	38
5 SUUNNITELMISTA TOTEUTUKSIKSI JA TAVOITTEITA TULEVAAN	43
5.1 Moniammatillisen yhteistyön käynnistyminen	43
5.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointia	44
5.3 Pohdintaa ja tulevaisuuden suunnitelmia	45

LÄHTEET	47
LIITTEET	50

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Visit Vantaa. (i.a).	15
Kuva 2. Learning cafen asiakkaat työn touhussa (Rantamäki 2022).	38
Kuva 3. Yhteisöllisen työn ideointia (Rantamäki 2022).	39
Kuva 4. Yksilötyön ideointia (Rantamäki 2022).	40
Kuva 5. Vanhemmuuden tuki ideoinnin alla (Rantamäki 2022).	41
Kuvio 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus (THL i.a).	11
Kuvio 2. Kuraattorin tehtävät (Peda.net, i.a).	12
Kuvio 3. Ihmisen oma taide- ja kulttuurisuhde (Peda.net, i.a).	20
Kuvio 4. Kulttuurihyvinvoinnin palveluja (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 29).	21
Kuvio 5. Improved mental and phycival health (Taikusydän, 2019).	24
Kuvio 6. Kulttuurin ja taiteen vaikutuksia eri osa-alueisiin (Honkala & Laitinen, 2017).	25
Kuvio 7 Vastaajien jakaantuminen eri kouluasteille.	33
Kuvio 8. Kokemus yhteistyöstä kulttuuripalvelujen kanssa.	34
Kuvio 9. Kulttuuripalvelujen tuntemus.	34
Kuvio 10. Kokemus kulttuuripalvelujen hyödyllisyydestä.	35
Kuvio 11. Koordinoivan ryhmän tarpeellisuus.	35

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta ja tavoitteet

Vantaan kaupungin kuraattoripalvelut on tehnyt useiden vuosien ajan yhteistyötä liikunta- palvelujen kanssa ja sitä kautta moni lapsi, nuori ja perhe onkin saanutkin yhteiseen arkeensa mielekästä tekemistä. Perheet ovat kuitenkin keskenään erilaisia, kiinnostuksen kohteet sekä -tarpeet ovat moninaisia ja kaikille liikuntapalvelujen tarjonta ei vastaa tarpeisiin. Pohdinnan seurauksena huomasin, että kuraattorien yhteistyöverkostossa oli kulttuurinmentävä ammottava aukko. Tutustuin aluksi kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksiin ja siihen, mitä kulttuurihyvinvointi oikeastaan on. Miten me kuraattorit voisimme kulttuurin ja taiteen avulla vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden kokonaisyhyvinvointia? Miten voisimme vaikuttaa siihen, että taiteen ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus olisivat myös meidän asiakkaidemme reaali maailmassa toimiva perusoikeus?

Vantaan kulttuurilinjausten 2021–2030 (i.a., s. 14) tavoitteena on vahvistaa kulttuurin ja taiteen keinoin kaiken ikäisten ihmisten elämäniloa ja hyvinvointia. Vantaa kulttuurilinjausten myötä halutaan löytää toimintamalleja, joiden avulla voidaan vahvistaa ihmisten kokemusta siitä, miten kulttuurin ja taiteen avulla elämänlaatu paranee ja yhteisöön kuulumisen tunne kasvaa. Kulttuurisuunnitelmassa todetaan seuraavaa: "Kulttuuri todellakin kuuluu Vantaalla kaikille. Elinvoima on myös elämänvoimaa, sekä yhteiskunnalle että ihmiselle, juuri sinulle. Voi hyvin, ota taide ja kulttuuri osaksi arkeasi". Tämä ajatus toimi punaisena lankana tämän opinnäytetyön tavoitteen asettelussa suunnittelussa ja toteutuksessa. Kulttuuri kuuluu Vantaalla kaikille, myös meidän asiakkaillemme.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (i.a.) sivulla todetaan, että taide ja kulttuuri tulee olla tasaveroisesti kaikkien kansalaisten saavutettavissa. Lisäksi kaikilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet toimia taiteen ja kulttuurin toteuttajina, riippumatta yksilöllisistä ominaisuuksista tai tuentarpeista. Me kuraattorit olemme opettajien lisäksi tässä avainasemassa. Olemme etenkin niiden lasten, nuorten ja perheiden rinnalla, joiden elämäntilanteet ovat haasteellisia, toimintakyky kapeutunut tai resurssit vähäisempiä ja nämä saattavat heikentää mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan. Näemme läheltä, sisäpiiristä käsin yksilöiden ja koulu yhteisöjen tarpeet ja kulloinkin pinnalla olevat ilmiöt.

Kehittämistyön päätarkoituksena oli selvittää, miten kulttuuripalvelut voisivat vastata kuraattoriasiakkaiden haasteisiin ja tarpeisiin sekä kehittää joustava yhteistyömalli kuraattori- ja kulttuuripalvelujen välille. Teoreettisen taustan pohjalta tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva siitä, mitä kulttuurihyvinvointi on ja miten kulttuurihyvinvoinnin, taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset, voitaisiin liittää osaksi kuraattoreiden kokonaishyvinvointia tukevaa, sekä yhteisöllistä, että yksilökohtaista työtä varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Miten kulttuurihyvinvointi ja siihen panostaminen voisi toimia luonnollisena osana kuraattoriasiakkaiden kokonaishyvinvoinnin tukemista.

Opinnäytetyön empiirisen osuuden, kuraattoreille teetetyn kyselyn sekä kulttuurihyvinvointikoulutuksen tavoitteena oli herättää kiinnostusta ja selvittää, millainen pohjatieto ja motivaatio kuraattoreilla oli ottaa uusi tukimuoto käyttöön. Kulttuuripalvelujen kanssa yhteistyössä toteutettiin työpaja, jossa tavoitteena oli selvittää suunnitella ja ideoida miten kulttuuripalvelujen palvelut voisivat vastata kuraattorien yksilö- ja yhteisöllisen työn haasteisiin ja tarpeisiin. Taide ja kulttuuri, kulttuurihyvinvointia lisäävät menetelmät sekä moniammatillinen yhteistyö kulttuuriammattilaisten kanssa on nyt tämän opinnäytetyöprosessin myötä muodostumassa vahvaksi osaksi Vantaan kaupungin kuraattoripalvelujen palveluvalikkoon ja uusia tukimuotoja.

1.2 Työn rakenne

Opinnäytetyön rakenne on seuraavanlainen. Aluksi luvussa kaksi esittelen yleisesti opiskeluhoitotyön kokonaisuuden. Kerron Vantaan kaupungin opiskeluhoitotyön kuraattoreiden työnkuvasta ja työn oleellisimmista sisällöistä eri kouluasteilla, lakisääteisyydestä, sekä yksilöllisen ja yhteisöllisen työn tavoitteista. Luvussa kaksi kerron myös Vantaan kaupungin lasten- ja nuorten kulttuuripalvelujen tarjonnasta kulttuurikeskuksissa, kulttuurisesta lapsi- ja nuorisotyöstä sekä kuvaan lyhyesti Vantaan kaupungin kulttuurilinjauksia.

Kolmannessa luvussa käsittelen opinnäytetyön teoreettista taustaa. Teoreettisessa osuudessa syvennyn kulttuurihyvinvoinnin teemaan ja tarkastelen kulttuurihyvinvointipalvelujen mahdollisuuksia yksilöiden ja yhteisöjen kokonaishyvinvoinnin edistäjänä. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset lasten ja nuorten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen positiivisena vaikuttimena on opinnäytetyöni punainen lanka. Käsittelen lyhyesti myös

moniammatillisen työn mahdollisuuksia kulttuurihyvinvointityössä ja kulttuurihyvinvointipalvelujen kehittämisessä.

Neljännessä luvussa kuvaan ja analysoin opinnäytetyön empiirisen osuuden toimintaa ja tuloksia. Aavaan kuraattoreille suunnatun kyselyn tuloksia ja kyselyn pohjalta suunnitellun ja toteutetun työpajan tuloksia. Lisäksi kuvaan työpajan toteutuksen jälkeen käynnistynyttä yhteistyön kehittämisprosessia ja yhteistyön nykytilannetta. Lopuksi viidennessä luvussa pohdin opinnäytetyöprosessia ja prosessin aikana syntyneitä oivalluksia sekä suuntaan katseen tulevaisuuteen ja uusiin yhteistyösuunnitelmiin.

2 OPISKELUHUOLLON JA KULTTUURIPALVELUJEN KUVAUS

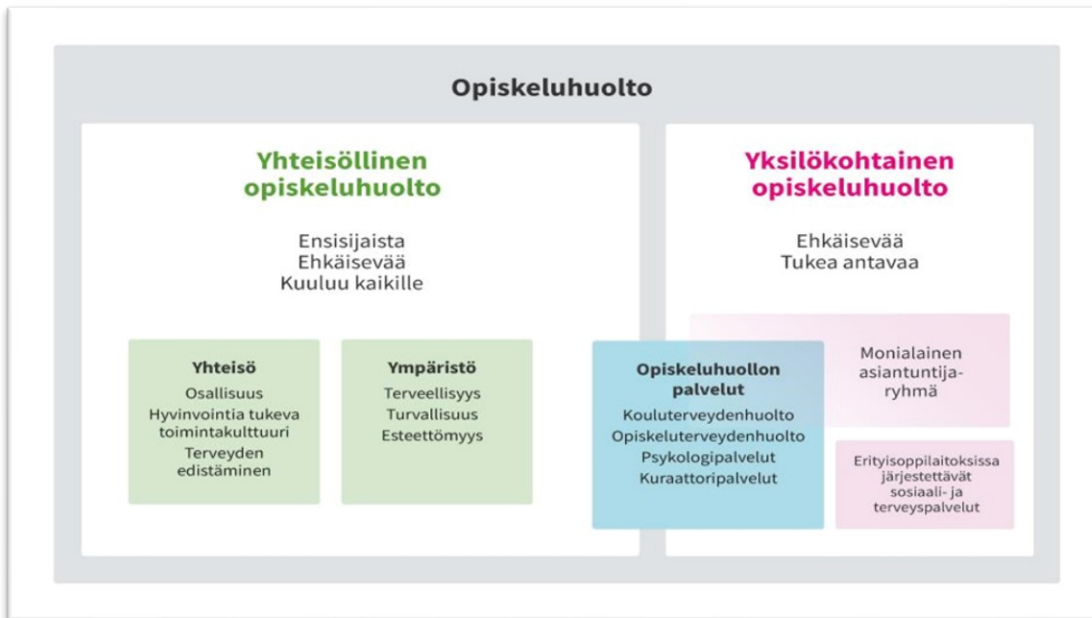
2.1 Opiskeluhooltotyö yleisesti

Opiskeluhuollon kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulutuksen järjestäjä ja tätä työtä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.). Suunnitelma laaditaan yhdessä opiskelijoiden, huoltajien ja opiskelijahuollon toimijoiden kanssa. Lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto sekä perusopetuslaissa mainittu oppilashuolto ovat opiskeluhoiltoa (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki, 1287/2013, 1 luku, 3§). Opiskeluhoiltoon sisältyvät koulutusta järjestävän tahon hyväksymän opiskelusuunnitelman mukainen opiskeluhoilto sekä opiskeluhoollon palveluina psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Myös esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus opiskeluhoiltoon (Vantaan kaupunki, Esiopetuksen opiskeluhoilto, i.a.). Esiopetuksessa opiskeluhoiltotyö on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä, erilaisin menetelmin toteutettuna. Yhteisöllisen päiväkohteilla tapahtuvan opiskeluhoiltotyön lisäksi esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus myös yksilökohtaisiin palveluihin. Esiopetuksen opiskeluhoiltotyössä keskeistä on turvata lapselle eheä oppimispolku kouluun. Yksilökohtaista oppilastyötä tehdään vanhempien kanssa yhteistyössä, sekä toimien osana lapsen monialaisia verkostoja.

Jokaisella koululla laaditaan omanlaisensa, jokaisen koulun, esiopetuspaikan ja oppilaitoksen itsensä näköinen opiskeluhoiltosuunnitelma, perustuen kuitenkin aina oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin. Muita opiskeluhoiltoa ja opiskeluhoiltosuunnitelmaa ohjaavia asiakirjoja sekä tahoja ovat opiskeluhoollon ohjausryhmät, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, paikalliset opetussuunnitelmat sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimintaohjelmat (THL, i.a.). Opiskeluhoiltotyö toimintana on oppilaitoksissa ja kouluissa tehtävää työtä, jonka avulla edistetään, luodaan ja tuetaan opiskelijoiden ja oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia ja luodaan tätä kautta pohjaa hyvälle oppimiselle. Opiskeluhoiltotyö edistää tavoitteellisesti opiskelijoiden, oppilaiden sekä koko koulu- ja opiskelijayhteisön hyvinvointia, ottaen huomioon myös huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön sekä opiskelijoiden oman osallisuuden.

Yhteisöllisen hyvinvointityön lisäksi opiskeluhoollon tehtävänä on yksilökohtaisen varhaisen tuen turvaaminen kaikille sitä tarvitseville.

Kuvio 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus (THL i.a).

Terveys ja hyvinvointi laitoksen mukaan (i.a.) yhteisöllinen opiskeluhooltotyö on ensisijaista ja ennalta ehkäisevää ja se kuuluu kaikille oppilaille. Myös yksilökohtainen opiskeluhooltotyö on luonteeltaan ennalta ehkäisevää ja lisäksi yksilöllistä tukea antavaa. Opiskeluhooltotyön pohjana on aina opiskelijan edun ensisijaisuus ja sekä hänen kokonaisyhyvinvointinsa edistäminen (Opetushallitus, i.a.).

2.2 Vantaan kaupungin kuraattoripalvelut

Vantaan kaupungin kuraattoripalveluissa työskentelee noin 50 kuraattoria varhaiskasvatuksesta toisen asteen oppilaitokseen (sisäinen tietolähde, 15.11.2021). Lisäksi työyhteisöön kuuluu kolme opiskeluhoollon esihenkilöä, joista kahdelle kuuluu esihenkilötyön lisäksi vastaavan kuraattorin tehtäviä. Koko oppilashuollon yksikköä johtaa opiskeluhoollon päällikkö.

Vuoden 2022 alusta lähtien saadaan 13 uutta kuraattorivakanssia sitovien mitoitusten mukaisesti.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvioon perustuen opiskelijalla on oikeus saada riittävää tukea ja ohjausta opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien haasteiden ja vaikeuksien poistamiseksi ja ehkäisemiseksi (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki, 1287/2013, 3 luku, 15§). Kuraattori työskentelee koulussa sosiaalialan asiantuntijana ja tekee suunnitelmallista ja tavoitteellista sosiaalialan työtä (Vantaan kaupunki, Kuraattoripalvelut, i.a.). Kuraattorin työn tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia, opiskelua, kehitystä ja toimintakykyä. Tukea voidaan antaa esimerkiksi opiskelijaryhmälle, koko oppilaitokselle tai yksittäiselle opiskelijalle (Peda.net, i.a.). Kuraattorin työtehtävät koostuvat oppilashuoltotyöstä, asiakastyöstä, verkostotyöstä, yhteistyöstä opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, oppilaiden ja heidän huoltajiensa, sekä tarvittaessa muiden moniammatillisten verkostojen kanssa.

Kuvio 2. Kuraattorin tehtävät (Peda.net, i.a).

Yksilökohtainen opiskeluhooltotyö tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden tavata kuraattoria kahden kesken tai yhdessä huoltajien, läheisten, oppilaitoksen henkilökunnan sekä muiden verkostojen työntekijöiden kanssa (Peda.net, i.a.). Tapaamisten sisältö muokataan

opiskelijat tarpeiden ja toiveiden mukaan. Kuraattorin apua voi pyytää esimerkiksi seuraavissa asioissa: opiskelu (motivaatio, kaverisuhteet, kiusaaminen, poissaolot), elämänhallinta (ajankäyttö, päihteet, vuorokausirytmii, harrastukset), ihmissuhteet (perhetilanne, yksinäisyys, seurusteluasiat, ystävyysuhteet), sekä hyvinvointi ja jaksaminen (mieliala, itsetunto jne.). Kuraattori huolehtii myös omalta osaltaan oppilaan oikeusturvasta siten, että oppilas saa peruspalveluissa tarvitsemansa tuen ja tarvittaessa palveluohjauksen oikeaan jatko- paikkaan.

Kuraattoreiden yhteisöllinen työ on hyvin monimuotoista ja se voi kohdistua koko kouluun tai vaikka nimettyjen yhteisten tarpeiden vuoksi luotuu kokoonpanoon tai luokkayhteisöön. Kuraattorit voivat ohjata erilaisia ryhmiä, joilla voidaan tukea esimerkiksi opiskelijoiden sosiaalisia- ja tunnetaitoja, stressinhallintakykyä ja elämänhallintaa (Vantaan kaupunki, kuraattoripalvelut, i.a.). Kuraattorit osallistuvat myös koulujen tilaisuuksiin, kuten esimerkiksi vanhempainiltoihin, teemapäiviin ja ryhmäytyksiin. Yhteisöllinen työ voi olla myös luokkaha- vainnoiteja, ryhmäinterventioita ja toiminnallisten pajojen järjestämistä. Yhteisöllisen oppi- lashuoltotyön monimuotoisuuden vuoksi kuraattorit tekevät työtä usein myös moniammatil- lisesti, esimerkiksi seurankuntien nuorisotyön ja liikuntapalvelujen kanssa.

2.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut Vantaalla

Vantaan kaupunki tarjoaa lapsille, nuorille ja heidän perheilleen, sekä kouluille ja päiväko- deille monipuolisia ja laadukkaita kulttuuripalveluja (Vantaan kaupunki, Kulttuuria lapsille ja nuorille, i.a.). Ohjelmistoon kuuluu esimerkiksi teatteria, musiikkia, sirkusta, opastuksia, näyttelyitä, kursseja ja työpajoja sekä yleisötapahtumia ympäri Vantaata. Kouluille ja päivä- kodeille tuotetaan kulttuuritoimintaa, jonka painopisteenä ovat taidekasvatus ja toiminnalli- suus. Toiminnan sisältöjen suunnittelussa tehdään tiivistä yhteistyötä vantaalaisen taideop- pilaitosten ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Tavoitteena on tarjota kaikille vantaalaisille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan osana koulupäivää tai varhaiskasvatusta.

Vantaalla on kaksi lastenkulttuurikeskusta (Vantaan kaupunki, Kulttuuria Lapsille ja nuorille, i.a.). Lasten kulttuurikeskus Toteemi toimii Myyrmäessä ja lastenkulttuurikeskus Pessi

Tikkurilassa. Molemmissa keskuksissa järjestetään monenlaista toimintaa lapsille ja perheille sekä erilaisia taidekursseja, työpajoja ja harrastetoimintaa. Taidetta ja kulttuuria voi kokea myös monissa muissa vantaalaisissa kulttuurikohteissa ja taideopetusta antavissa paikoissa. Taidekeskukset tarjoavat kulttuuripalveluita ja taidetoimintaa myös kouluille ja päiväkodeille.

Kulttuurinen nuorisotyö Vantaalla on yhteisöllistä ja yhteiskunnallista toimintaa, jonka avulla nuori muodostaa aktiivisesti omaa maailmankuvaansa ja osallistuu oman yhteisönsä rakentamiseen taiteen, kulttuurin ja median keinoin (Vantaan kaupunki, Kulttuurinen nuorisotyö, i.a.). Vantaan kulttuuripalvelut toimivat yhteistyössä nuoriso- ja kirjastopalvelujen kanssa, tuottaen ja kehittäen yhdessä taide- ja kulttuuripainotteista toimintaa. Myös nuoret itse osallistuvat tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen. Vantaan kaupunki on mukana pääkaupunkiseudullisessa yhteistyössä, jossa luodaan ja toteutetaan yhteisiä areenoja, tapahtumia ja leirejä kaikille pääkaupunkiseudun nuorille.

Vantaan kulttuurisen nuorisotyön keskus kulttuuritehdas Vernissa sijaitsee Tikkurilassa (Nuorten Vantaa, i.a.). Vernissan lisäksi kulttuurista nuorisotyötä tehdään myös eri alueiden nuorisotiloilla. Vernissan tiloissa toimii myös muita kulttuuri- ja taidetoimijoita, kuten esimerkiksi Tikkurilan teatteri. Vernissan kahvila on kiinteä osa Vernissa kulttuurikeskuksen toimintaa. Talossa on myös nuorten käyttöön osoitettuja bänditiloja. Bänditoiminnan lisäksi Vernissa tarjoaa loistavat puitteet monipuoliselle kulttuuri- ja harrastetoiminnalle (Kulttuuritalo Vernissa, i.a.). Viikoittaiseen harrastus- ja taidetoimintatarjontaan kuuluvat teatteri, sirkus, animaatio, kädentaidot, musiikki ja videotaide.

2.4 Vantaan kaupungin kulttuurilinjaukset

Vantaan kulttuurilinjauksia on ollut määrittelemässä iso joukko kaupungin kulttuurialan toimijoita, tavoitteenaan olla rakentamassa tasa-arvoisia ja hyvinvoivia asuinalueita Vantaalle (Vantaan kulttuurilinjaukset 2021–2030 i.a., s. 6–7). Hyvinvoivat ja tasa-arvoiset asuinalueet vähentävät asukkaiden eriarvoisuuden tunnetta. Hyvinvointia rakennetaan nojaten kaupungin yhteisiin arvoihin, kulttuurityössä ensisijaisina huomion kohteina ovat lapset, nuoret sekä ikäihmiset. Erityisesti huomio kiinnitetään lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien

yhdenvertaistamiseen ja harrastustakuun toteutumiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella alle 18-vuotiaalla vantaalaisella on oikeus osallistua ohjattuun harrastustoimintaan

Kuva 1. Visit Vantaa. (i.a).

Kulttuuriset tarpeet sekä tilojen käytön joustavuus perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen osalta otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa (Vantaan kulttuurilinjaukset 2021–2030 i.a., s. 1, s. 17). Vantaan tavoitteena on toimia kulttuurisen leikkikenttänä ja tuottaa asukkaalleen arjessa tapahtuvia elämyksiä ja iloa. Asukkaiden ei odoteta tulevan taiteen luo, vaan taide kohtaa asukkaan arjessa, mm. varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja laitoksissa.

Vantaan kulttuurilinjauksissa 2021–2030 (i.a., s. 11, s. 15) linjataan, että peruskouluille tuotetaan lukuvuosittain kulttuuripolkuohjelmat sekä harrastustoimintaa. Tämä takaa, että lapset ja nuoret pääsevät sekä koulupäivän yhteydessä, että vapaa-ajallaan osalliseksi taide-toimintaan. Kulttuurilinjauksissa todetaan myös, että Vantaalla taide ja kulttuuri toimivat konkreettisenä välineenä, tarjoten tukea ja yhdistäen perheitä sekä lisäten eri ikäisten ihmisten hyvinvointia. Laadukas ja monipuolinen tarjonta taiteen perusopetuksessa ja muussa harrastustoiminnassa antaa lapsille ja nuorille pohjan läpi elämän kantavalle taide- ja kulttuurisuhteelle. Näiden kokemusten myötä Vantaalle kasvaa uusia taiteilijoita, uusia sukupolvia taiteen kuluttajia, sekä uuden omaleimaisen aluetaitteen tekijöitä.

Vantaan kaupungin kulttuurilinjausten ja sitovien tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja seurataan toimintasuunnitelman mukaisesti kolmesti vuodessa (Vantaan kulttuurilinjat 2021–2030, i.a., s. 22). Varsinainen väliarviointi kulttuurilinjausten 2021–2030 tehdään kauden puolella välissä keväällä 2025 ja loppuarviointi vuonna 2031.

3 TAIDE- JA KULTTUURIKOKEMUKSET KOKONAISHYVINVOINTIA TU- KEMASSA

3.1 Ihmisen kulttuuriset oikeudet

Jos ihmisellä on kulttuurisia oikeuksia, niin mihin hänellä on oikeus, mitä taide ja kulttuuri oikeastaan on? Honkalan ja Lahtisen (2017) mukaan kulttuuri voidaan määritellä laajimmillaan kaiken inhimillisen toiminnan kattavaksi määritelmäksi. Laajimman määritelmän mukaan kulttuuri on siis osa ihmisen omia arvoja, merkityksiä erilaisia perinteitä sekä opittuja elämäntapoja. Kun puhutaan kulttuurista suppeammin, tarkoitetaan lähinnä taidetta ja korkeakulttuuria. Taiteen puolestaan voi määritellä olevan esimerkiksi musiikkia, teatteria, kuvataidetta, kirjallisuutta tai tanssia. Taide on luovaa toimintaa, jolla halutaan herättää sen kokijassa ja näkijässä erilaisia tunnereaktiota (Hannula, i.a.). Taidetta voidaan ajatella myös ammattina, jossa on omat erityispiirteensä, niin kuin muissakin ammateissa.

Oikeus osallistua kulttuuriin ja taiteeseen, oikeus kehittää yhteisöään ja itseään niiden avulla, sekä mahdollisuus vapaaseen itseilmaisuun ovat kansalaisten perusoikeuksia (Houni ym., 2020, s. 19). Nämä oikeudet turvataan YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, Suomen perustuslaissa ja kuntien kulttuuritoimintalaissa. Sukupuoli, terveydentila, asuinpaikka, varallisuus, kieli, toimintakyky, etninen, kulttuurinen tai uskonnollinen tausta eivät saa olla esteenä osallistua kulttuuriin tai elää hyvää elämää. Lehikoinen ja Rautiainen (2016) korostavat artikkelissaan, että ihmisten ollessa kulttuurisesti yhdenvertaisia, mahdollistuu kulttuurisen pääoman karttuminen yksilötasolla. Tämä puolestaan edistää kyvykkyyttä tehdä valintoja ja aktiivisuutta toimia elämässään hyvinvointia ja mielekästä elämää lisäävällä tavalla. Sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia lisääviä palveluja tarvitaan erityisesti silloin, kun on uhkana eristäytyminen yhteiskunnasta, mielenterveydelliset haasteet, yksinäisyys, sosiaalinen syrjäytyminen, kulttuuriin integroitumisen tarve tai tarve saada elämään lisää merkityksellisyyttä (Houni ym., 2020, s. 19). Painavaa huomiota tulee kiinnittää taiteen ja kulttuuriin saatavuuteen ja saavutettavuuteen myös esimerkiksi laitoshoidossa olevien osalta.

Houni ym. (2020, s. 18) avaavat kulttuuripalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden käsitteitä. Kulttuuripalvelujen saatavuus kuvaa sitä, miten paljon ja minkälaisia kulttuuripalveluja

esimerkiksi tietty kunta tarjoaa. Saavutettavuus puolestaan on sitä, että erilaisten ihmisten käytettävissä on saman vertaiset kulttuuripalvelut, riippumatta käyttäjien tarpeista ja ominaisuuksista. Osallistumisen esteet ovat saavutettavuuden näkökulmasta hyvin moninaisia. Esteet voivat liittyä esimerkiksi sukupuolellisiin, taloudellisiin tai sosiaalisiin tekijöihin, ymmärtämisen vaikeuksiin tai aisteihin. Kulttuurin ja taiteen hyvä saavutettavuus muodostuu monesta eri tekijästä (Kulttuuria kaikille i.a.). Hyvään saavutettavuuteen on panostettava kaikessa strategisessa työssä ja suunnittelussa, moninaiset tarpeet huomioiden. Saavutettavuuden osa-alueet voidaan jakaa seuraaviin alueisiin: Strategia ja suunnitelmat, viestinnän saavutettavuus, sosiaalinen saavutettavuus, hinnoittelu, rakennetun ympäristön saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, ymmärtämisen tukeminen ja alueellinen saataavuus. Yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kulttuuriin, oppia uusia asioita ja ilmaista itseään on turvattava kaikille ihmisille, läpi koko elämän ja kaikenlaisissa elämän tilanteissa.

Vantaan kulttuurilinjauksissa 2021–2030 (i.a., s. 16) todetaan, että kaupungin jokaista toimialan arvoina ovat osallisuus ja esteettömyys ja että ne tulee huomioida kaikessa toiminnassa. Kulttuurin hyvä saavutettavuuden tulee Vantaalla koostua esimerkiksi sopivasta hinnoittelusta, tilojen esteettömyydestä, asiakaspalvelun yhdenmukaisuudesta, monipuolisesta- ja monikielisestä viestinnästä, toimintatapojen ja eri aistihaasteiden huomioimisesta. Myös se, että jokainen yksilö kokee olevansa samanarvoinen ja tervetullut on tärkeä osa esteettömyyttä.

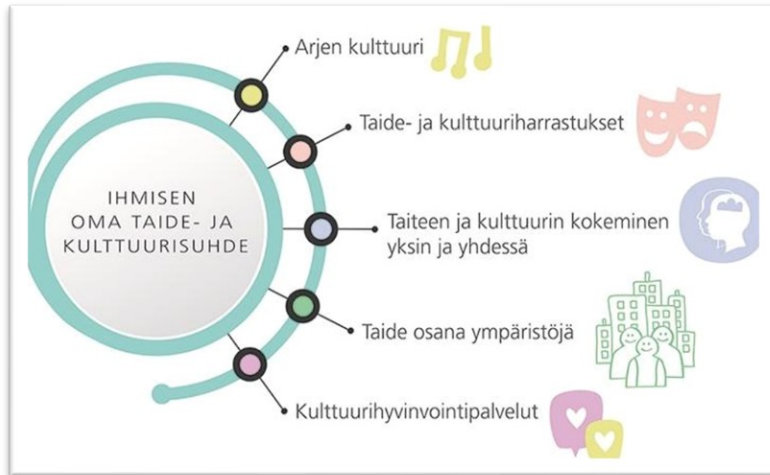
3.2 Kulttuurihyvinvointi ja kulttuurihyvinvointipalvelut

Viimeisimpien vuosien aikana on herätty huomaamaan, millaiset vaikutukset taiteella ja kulttuurisella aktiivisuudella voi olla terveyteen ja hyvinvointiin (Culture, Health & Wellbeing Alliance, i.a.). On havaittu, että kun esimerkiksi masennuksesta kärsivä ihminen käyttää omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan, se vaikuttaa mielialaan positiivisesti. Luovuuden ja mielikuvituksen voima vaikuttaa kuitenkin myös yleisesti hyvinvointiin ja terveyteen, sekä yksilötasolla, että laajemmin yhteisötasolla. Taiteella on positiivisia vaikutuksia terveyden edistämisessä ja taiteen avulla voidaan ennaltaehkäistä psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia sekä syrjäytymistä (Houni ym., 2020, s. 19). Myös akuuttien ja kroonistuneiden sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa voidaan käyttää tukena taiteen eri muotoja. Kulttuuri- ja taidekokemukset

synnyttävät tunteita, jotka puolestaan vaikuttavat aivoissa tasapainottavasti psykofyysisen säätelyjärjestelmän toimintaan (Hyyppä & Liikanen 2005, s. 50). Kun tämä ihmismieltä, aivotoimintaa ja elimistön toimintaa ohjaava järjestelmä pysyy tasapainossa sosiaalisen ympäristön kanssa, edistää se omalta osaltaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä. Taide tuo myös mukanaan inhimillisyyttä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen prosesseihin ja lisäksi sillä saadaan kertaantuvia hyötyjä eri tahoille, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuolto ja taide- ja kulttuurialan toimijat

Kulttuurihyvinvointikäsite vakiintui Suomessa 2010 luvulla tarkoittamaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia ja ihmisten kulttuurisia oikeuksia (Houni ym. 2020, s. 17). Termi viittaa yksilölliseen ja yhteisölliseen ymmärrykseen siitä, että kulttuurin ja taiteen avulla voidaan lisätä hyvinvointia ja edistää terveyttä. Kulttuurihyvinvointikäsite on itsessään hyvin laaja. Käsitteen ydin kattaa erilaiset tavat ja tottumukset, ihmisen inhimillisen kokemusmaailman, taiteen ja kulttuurin parissa eletyn hyvän elämän sekä ihmisoikeuksiin kuuluvat kulttuuriset ja humanistiset oikeudet. Kulttuurihyvinvointi voidaan määritellä tiivistetysti myös elettyinä ja koettuna kulttuurisena hyvinvointina, ihmisen omana kokemuksena siitä, että taide ja kulttuuri lisäävät hänen hyvinvointiaan ja ovat siihen yhteydessä (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, s. 20–21).

Kulttuurihyvinvoinnin käsitettä voidaan tarkastella myös kulttuurihyvinvointia tukevan toiminnan ja kulttuurihyvinvointipalvelujen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että tarkastellaan toimintaa, jonka kautta voidaan tarjota kulttuurin ja taiteen merkityksiä ja mahdollisuuksia yksilön sekä yhteisön hyvinvoinnin ja elämän merkityksellisyyden tueksi (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, s. 20–21). Kulttuurisessa hyvinvointitoiminnassa on keskeisintä osallistujien oman toimijuuden tukeminen sekä osallisuuden mahdollistaminen. Tällaista kulttuurihyvinvointia tukevaa toimintaa voivat olla esimerkiksi esitykset, konsertit, taideteokset ja taideterapiat, joissa taide toimii kommunikoinnin, hoidon ja kuntoutuksen välineenä. Kulttuurihyvinvointia voidaan tarjota myös kouluttamalla esimerkiksi hoitajia tuottamaan erilaisia taidepainotteisia palveluja. Oheisessa kuviossa kuvataan kulttuurihyvinvoinnin ulottuvuuksia ja sitä, miten ne muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jonka ympärille ihminen rakentaa oman taide- ja kulttuurisuhteensa.

Kuvio 3. Ihmisen oma taide- ja kulttuurisuhde (Peda.net, i.a).

Kulttuurihyvinvointipalveluilla tarkoitetaan taiteen, kulttuurin, kasvatustyön, sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kehittämää ja toteuttamia palveluja. Nämä palvelut ovat testattuja ja vakiintuneita ja toteutettu moniammatillisessa yhteistyössä (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 28). Kulttuurihyvinvointipalvelut räätälöidään asiakas- ja tarvelähtöisesti ja niiden tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia. Palveluilla voidaan pyrkiä esimerkiksi lisäämään elämänhallinnan tunnetta, toimintakykyä, terveyden kokemusta ja työkykyä, ehkäistä yksinäisyyttä ja sosiaalista eristäytyneisyyttä sekä tukea mielenterveyttä. Vielä tällä hetkellä kulttuurihyvinvointipalvelut ovat siinä kasvun vaiheessa, että taidelaitosten osuus hyvinvoinnin edistämisessä perustuu pitkälti siihen, että ihminen tulee palvelun luo esimerkiksi museoon, teatteriin tai konserttiin (Houni ym., 2020, s. 30).

Kulttuurihyvinvointipalveluihin kuuluu laaja kirjo erilaista yhteisöllistä ja osallistavaa osallistavaa taidetoimintaa, työpajoja sekä eri taiteenmuotoja hyödyntävää taideterapiaa ja kuntoutusta (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 29). Kulttuurihyvinvointipalvelua ovat myös erilaiset alaan liittyvät koulutukset. Oheisessa kuviossa joitain esimerkkejä näistä palveluista.

Kuvio 4. Kulttuurihyvinvoinnin palveluja (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 29).

Kulttuurihyvinvointipalveluiden toimintaympäristöinä voivat toimia sairaalat, kuntoutuslaitokset, kohtaamispaikat, koulut, vastaanottokeskukset, ensi- ja turvakodit, työyhteisöt tai vanhikilat (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, s. 29).

3.3 Taide- ja kulttuuritoiminnat osana hyvinvointipalveluja

Taiteen soveltava käyttö on alkanut tulla osaksi hyvinvointialojen toimintaa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana (THL. Lapset, nuoret ja perheet, i.a.). Tutkimuksellista näyttöä on kerätty koko tämän ajan ja on huomattu, että taide luo merkityksellisen tilan kommunikaatiolle, ilmaisulle ja jäsentämiselle. Näiden tutkimustulosten valossa kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutukset on alettu huomioida etenevässä määrin myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja koulutuksia suunnitellessa. Kun pohjana käytetään tutkittua tietoa, palveluita voidaan kehittää suunnitelmallisesti (Kulttuurihyvinvointipooli, 2021). Suunnitelmallisella työotteella kyetään kehittämään kulttuuri-, sosiaali- ja terveystalojen yhteistyörakenteita sekä vahvistamaan ja löytämään niitä osatekijöitä, jotka ovat olleet yhteistyön esteenä. Taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä voidaan käyttää soveltaen hyvin laajasti eri palveluissa eivätkä menetelmät ole millään tavalla ikä- tai sektorisidonnaisia (THL, Lapset, nuoret

ja perheet, i.a.). Erilaiset hankkeet ja projektit ovat olleet aktiivisesti mukana tukemassa taiteen ja kulttuurin tulemistä osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoja. Uudenlainen yhteistyö, joka yhdistää erilaisia toimintasektoreita, on tuonut mukanaan sekä innostusta ja kiinnostusta, mutta myös epävarmuutta ja uuden vastustamista. Koska taide- ja kulttuuripalveluja toteutetaan alalle vielä suhteellisen uudessa toimintaympäristössä, on muistettava ottaa huomioon taiteen tekemiseen olennaisesti vaikuttavia tekijöitä. Sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristöissä työskennellessä työtä ohjaavat monet lainsäädännölliset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät sekä käytännöt, joiden sisäistäminen on hyvin tärkeää osallistujalähtöistä taidetoimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa.

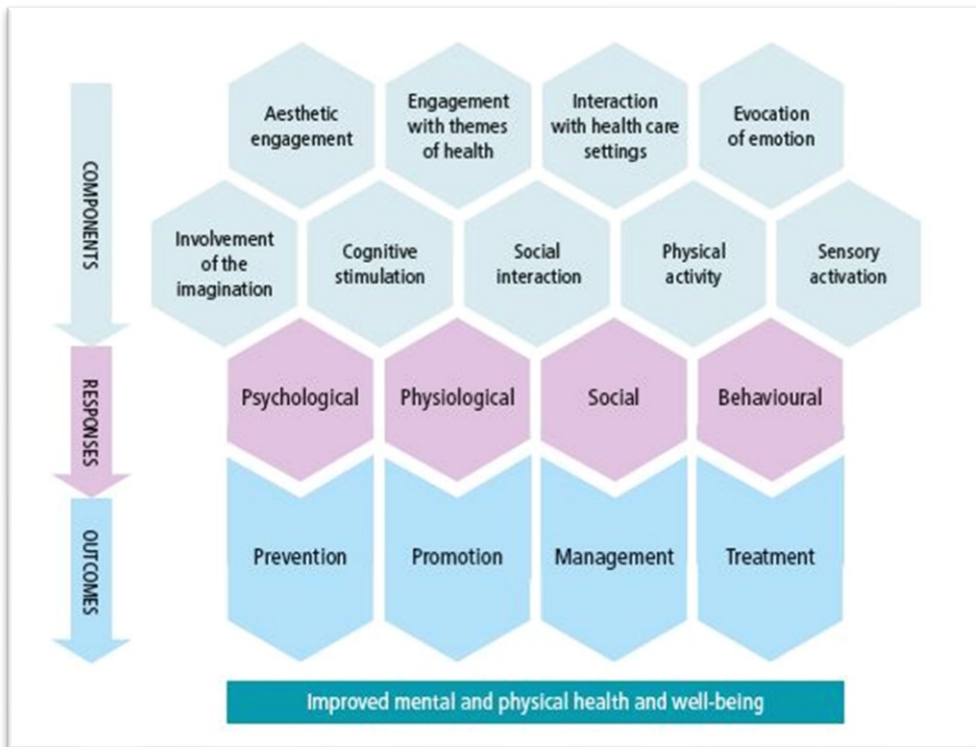
Taide ja kulttuuri voivat toimia osana selvitettäessä elämän merkityksellisyyteen, yksinäisyyteen ja toivon liittyviä haasteita (Houni ym., 2020, s. 21). Taidetoiminnan avulla voidaan myös mahdollistaa inhimillinen kohtaaminen. Nykyään tiedetään, että asiakkaan kulttuuristen oikeuksien huomioiminen on tärkeä osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa, terveyden- ja hyvinvoinnin edistämistä, sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisemistä. Taide ja sosiaalialan työ antavat molemmat mahdollisuuden tuoda äänensä esiin, myös heikommassa asemassa oleville yksilöille ja yhteisöille (Art and social work 2020). Sosiaalipalveluiden tehtävänä on ehkäistä ongelmia, turvata sosiaalinen turvallisuus sekä tukea ihmisen omatoimisuutta. Perinteisissä sosiaalipalveluissa on jatkuvasti etsitty uusia luovia ja yhteisöllisiä toimintamalleja, joiden avulla voidaan tavoittaa paremmin yksinäisyydestä kärsivät ja syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset (Hyypä & Liikanen 2005, s. 25). Sosiaalipalveluissa taidetoiminta voi olla taidetoimintaan kannustavaa kuten kulttuuripassin/lähetteen antaminen tai taiteen tuominen osaksi asiakkaan toimintaympäristöä ja sosiaalipalveluista voidaan myös ohjata asiakas taidetoiminnan pariin (Houni ym., 2020, s. 138–141). Kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita ja -mekanismeja voidaan vahvistaa myös perustamalla poikkisektorisesti rahoitettuja ohjelmia, sekä tuetaan humanististen tieteiden ja taiteiden sisällyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön koulutukseen (Taikusydän 2019).

3.4 Taiteen monikanavaiset hyvinvointimerkitykset

Maailman terveysjärjestön WHO:n raportin mukaan taiteen avulla voidaan tarjota uusia ratkaisuja erilaisiin terveyshaasteisiin (Taikusydän, 2019). Raportissa todetaan, että taiteella

on merkityksellinen vaikutus lukuisten eri psyykkisten ja fyysisten sairauksien hallinnassa ja hoitamisessa. Esimerkiksi mielenterveyden häiriöistä kärsivät ihmiset voivat saada apua taiteesta kaikissa eri elämän vaiheissa. Raportin mukaan taideosallistuminen voi lievittää oireita lievistä tai keskivaikeista mielenterveyden haasteista kärsivien lasten ja aikuisten kohdalla sekä biologisella, että psykologisella tasolla. Vakavista psyykkisistä sairauksista kärsivien ihmisten kohdalla taideosallistuminen toimii lisätukena muun hoidon ohella.

WHO:n raportissa nostetaan taideosallistumisen monikanavaiset vaikutukset terveyteen esiin vahvasti (Houni ym., 2020, s. 40). Raportissa korostetaan erilaisia terveyden kannalta keskeisiä osatekijöitä ja komponentteja kuten mielikuvituksen käyttö, aistien aktivointi, kognitiivinen stimulaatio, tunteiden herättäminen, fyysinen toiminta ja sosiaalinen vuorovaikutus. Näillä taiteiden kokemiseen ja tekemiseen liittyvillä komponenteilla voidaan saada aikaan erilaisia fysiologisia, psykologisia, sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä vasteita (Taidusydän 2019). Psykologiset vasteet voivat olla esimerkiksi minäpystyvyyden vahvistuminen, parantunut kyky säädellä tunteita, sekä omien selviytymiskykyjen kehittyminen. Sosiaalisia vasteita puolestaan ovat mm. eristäytyneisyyden ja yksinäisyyden väheneminen, ja sosiaalisen tuen vahvistuminen. Kts. WHO:n looginen malli, jolla raportti linkittää taidetoiminnan ja terveyden toisiinsa.

Kuvio 5. Improved mental and phycival health (Taikusydän, 2019).

Myös Sitran artikkelissa Honkala & Laitinen (2017) toteavat, että taide ja kulttuuri tuottavat ihmisille tärkeitä hyvinvointihyötyjä, vaikka tällaisen hyödyn tuottaminen ei olekaan ensisijainen syy tehdä taidetta tai osallistua kulttuuritoimintaan. Tästä huolimatta taiteen ja kulttuurin vaikutukset yksilö- ja yhteisötasolla sekä koko yhteiskunnan kannatta tiedostaa. Tämän näkökulman valossa taide ja kulttuuri näyttävät kansallisena voimavarana. Artikkelissa esitellään kuusi tutkimus- ja selvitysaineiston pohjalta tunnistettua aluetta (kuva), joihin taide ja kulttuuri vaikuttavat.

Sosiaalinen hyvinvointi	Terveys	Oppiminen	Talous	Ympäristö	Kulttuurinen kestävyys
<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalinen osallistuminen ja osallisuus Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot Sosiaalinen pääoma Syrjäytymisen ehkäisy Kulttuurinen ja sosiaalinen moninaisuus Kriittinen ajattelu Aktiivinen kansalaisuus Elin- ja asuin-ympäristöjen kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> Terveyttä edistävät ja hoitavat vaikutukset Kansanterveys Koettu terveys ja elämänlaatu Mielenterveys ja mielen hyvinvointi Hoitoympäristöt ja hoidon laatu Lääketieteeseen koulutus Työhyvinvointi 	<ul style="list-style-type: none"> Älylliset kyvyt ja akateeminen suoriutuminen Itsetuntemus, tunnotaidot ja sosiaaliset taidot Opetuksen ja koulutuksen tukeminen Elinikäinen oppiminen Organisaatioiden kehittyminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuuri toimialana ja työllistäjänä Kerrannais- ja läiköymisvaikutukset Kulttuuriturismi Alueiden ja kaupunkien kehitys Luovan talouden kehitys Säätöt julkisissa kustannuksissa 	<ul style="list-style-type: none"> Tiedon ja ymmärryksen lisääminen Esileuvan tarjoaminen Vaihtoehto kestävään kulutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuurin roolit kestävässä kehityksessä Kulttuuriperintö ja kulttuuri-identiteetti Kulttuurien moninaisuus ja ymmärrys

Kuvio 6. Kulttuurin ja taiteen vaikutuksia eri osa-alueisiin (Honkala & Laitinen, 2017).

Sosiaaliseen hyvinvointiin kulttuuri ja taide vaikuttavat mm. lisäämällä osallisuuden ja osallistumisen sekä aktiivisen kansalaisuuden kokemusta, vähentämällä syrjäytymistä, sekä tukemalla sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä (Honkala & Laitinen, 2017). Terveysteen kulttuuri ja taide vaikuttavat esimerkiksi tukemalla mielenterveyttä ja mielen hyvinvointia, työhyvinvointia, parantamalla hoitoympäristöjen viihtyvyyttä sekä vahvistamalla kansanterveyttä. Kulttuurilla ja taiteella on positiivisia vaikutuksia myös oppimiseen. Älylliset kyvyt ja akateeminen suoriutuminen vahvistuvat, itsetuntemus kehittyy ja oppimisen organisaatiot saavat tukea. Talouteen taide ja kulttuuri vaikuttavat esimerkiksi työllistämällä ammattilaisia, synnyttämällä kulttuuriturismia ja kehittämällä alueita ja kaupunkeja. Ympäristövaikutuksina taide ja kulttuuri ovat lisäämässä tietoa, vastuullisuutta ja ymmärrystä sekä tarjoamalla vaihtoehtoja kestävään kulutukseen. Kulttuurin kestävyys puolestaan vahvistaa kulttuuriperintöä- ja identiteettiä, sekä avartaa ymmärrystä kulttuurien moninaisuutta kohtaan.

Nämä kuusi vaikutusalueita eivät poissulje toisiaan ja ne voivat olla osin päällekkäisiä (Honkala & Laitinen, 2017). Jokaisen alueen vaikutukset voivat näkyä myös kaikilla eri tasoilla: vaikutukset voivat kohdistua yksilö- ja yhteisötasolle, sekä koko yhteiskunnan tasolle. Yksittäisen ihmisen, ollessa taiteen ja kulttuurin tekijä tai kokija, kokemukset voivat heijastua ja kumuloitua laajempiin ryhmiin, yhteisöihin tai yhteiskuntiin. Osa vaikutuksista on välittömiä, osa kulkee ajan yli ja ilmenee vasta viiveellä.

Taidekokemukset koskettavat erityisesti ihmisen kokemus- ja tunnemaailmaa (Houni ym., 2020, s. 47). Vaikutukset tuntuvat mielessä ja tunteissa, sekä luovat kokemuksen

elämänhallinnasta. Mielenterveyden vahvistamisen lisäksi eri taiteenlajien vaikutukset vaikuttavat myös kehotietoisuuteen ja subjektiiviseen hyvinvointikokemukseen. Eri taidelajien avulla voidaan tavoittaa erilaisia ihmisiä erilaisine tarpeineen ja ajatuksineen (WHO 2019). Taidetoiminnan avulla voidaan myös tavoittaa sellaisia ihmisryhmiä, jotka muuten eivät välttämättä hakeutuisi hyvinvointipalveluihin. Tähän ryhmään voivat kuulua esimerkiksi ihmisryhmät, jotka kohtaavat syrjintää liittyen rotuun, etniseen taustaan sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Erilaiset taideohjelmat ovat saavuttaneet ihmisryhmiä ja vastanneet erilaisiin hyvinvointitarpeisiin uudella tavalla.

Taiteen voima on siinä, että se avaa ihmiselle oven toiseen todellisuuteen. Se avaa välähdyksen jostain muusta, maalaa asioita valosta varjoon. Tekee tietoiseksi. Palauttaa toivon. Koettu kauneus on syvästi sidoksissa identiteettiin. Sen merkityksellisyys tulee näkyväksi yhteydessä toiseen ihmiseen ja yhteiskunnassa oleviin normeihin. (Houni ym., 2020, s. 47)

3.5 Taide ja kulttuuri lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on tutkittu myös osana nuorten kokonaishyvinvoinnin tukemista. Tutkimusnäyttö osoittaa, että taidetoiminnalla on positiivisia vaikutuksia nuorten fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (Laitinen, 2017, s. 31). Taide antaa vapaan tilan, jossa nuori voi muun muassa purkaa turvallisesti negatiivisia tunteita, oppia sosiaalisia taitoja, tulla osaksi yhteisöään näkyvänä yksilönä ja parantaa itsetuntemusta. Taiteellinen toiminta on havaintojen mukaan vaikuttanut positiivisesti nuorten itsetuntemukseen, itsetuntoon ja luottamukseen. Taidetoimintaan osallistumisen on huomattu helpottavan omien kykyjen ja vahvuuksien tunnistamisessa sekä edistävän ajattelu- ja reflektiotaitojen kehittymistä.

Taidetoiminta voi olla myös osana vähentämässä sosiaalista isolaatiota sekä tukea erilaisien nuorten kykyä positiivisten sosiaalisten suhteiden luomiseen. Taidetoiminta voi myös olla nuorille hengähdystauko arjesta ja samalla se vähentää stressiä ja ahdistuneisuutta sekä tuottaa merkityksellisiä elämyksiä ja kokemuksia. National youth council in Ireland-sivustolla (i.a.) todetaan, että taide- ja kulttuuritoimintoihin osallistuminen johtaa useisiin myönteisiin vaikutuksiin lasten ja nuorten elämässä, vaikuttaen positiivisesti sekä kognitiiviseen kehitykseen, että hyvinvointiin. Kun nuorille ihmisille tarjotaan mahdollisuus osallistua

taiteelliseen toimintaan, se vaikuttaa itsetuntoon ja sitä kautta sekä yksilön, että yhteisön hyvinvointiin. Kun yksilö voi paremmin, se vaikuttaa koko yhteisön hyvinvointiin. Tämänkin vuoksi on hyvin tärkeää antaa lapsille ja nuorille kokea taidetta ja kulttuuria sekä yksilöinä, että yhteisöinä. Positiiviset kerrannaisvaikutukset ovat huomattavia.

Lapsille ja nuorille kuulumisen tunne on tärkeää, tässä ja nyt tapahtuva tunne ja toiminto (Lapsen oikeudet, i.a.). Taiteen eri muodot ja kulttuuriperintö luovat kuulumisen tunteen, yhteenkuuluvuutta tähän hetkeen, myös ajan ja paikan rajojen yli. Kun lapset ja nuoret saattetaan taiteen äärelle aikuisen johdolla, syntyy yhteisöä kannattelevaa voimaa taiteen ja kulttuurin kudelmaksi muovautuneena. Aikuisten tehtävä on saattaa lapset ja nuoret näiden kokemusten äärelle – koska taiteen ja kulttuurin kokeminen on myös lasten ja nuorten oikeus.

3.6 Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet kulttuurihyvinvointityössä

Moniammatillisuus on eri ammattiryhmien asiantuntijoiden yhteistyötä ja työskentelyä yhdessä (Metropolia 2014). Kun eri alan asiantuntijat työskentelevät yhdessä keskeinen tavoite on tiedon ja osaamisen jakaminen, moninäkökulmaisuus. Moniammatillista yhteistyötä voidaan tehdä sekä organisaatioiden sisäisenä, että ulkoisena yhteistyönä. Organisaatioiden sisäinen moniammatillisuus on samassa työyhteisössä toimivien eri ammattiryhmien jaettua osaamista ja ammatillisista toimintaa, liittyen perustehtävään ja yhteisten tavoitteiden toteutumiseen. Ulkoinen moniammatillisuus puolestaan on esimerkiksi oman asiantuntijatyöyhteisön yhteistyötä muissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden kanssa. Toimiakseen yhteistyön lähtökohdaksi tulee olla halu auttaa asiakasta parhain mahdollisin keinoin ja yhdistää hyvällä tavalla eri ammattiryhmien osaaminen ja vahvuudet (Metropolia 2014). Kun ongelmakysymyksiä käsitellään moniammatillisesti, kukin osapuoli tarkastelee sitä omasta perustehtävästään käsin. Moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä on muun muassa luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri sekä mahdollisuus yhteiseen keskusteluun ja reflektointiin. Ilman yhteistyö- ja kommunikointitaitoja edellytykset eivät toteudu.

Känkänen & Lindberg tarkastelevat THL:n blogissa (17.11.21) taiteellisen toiminnan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa ja kouluyhteisöissä. Taidetoiminnan voidaan ajatella sijoittuvan koulumaailmassa osallisuuden ja yhteisöllisyyden ytimeen. Siksi sitä tulisi

hyödyntää nykyistä paljon enemmän osana pedagogista toimintaa, sekä itseisarvoisena osallisuuden kokemusta ja hyvinvointia lisäävinä osatekijöinä. Kun varhaiskasvatuksessa ja kouluyhteisöissä vahvistetaan taiteellista toimintaa, se auttaa lasta ja nuorta kohti henkilökohtaisen taidesuhteen muodostumista. Kouluympäristössä toteutetun taidetoiminnan on todettu lisäävän kouluyhteisöön sitoutumista sekä vähentävän yksinäisyyttä. Lisäksi taide-toimintaan osallistuvien lasten ja nuorten käytösongelmat ovat vähentyneet ja oppimistulokset parantuneet. Taidekasvatuksella on osoitettu olevan suotuisia vaikutuksia oppimiseen, hyvinvointiin ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen (Houni ym., 2020, s. 117). Laadukkaalla taidekasvatuksella voidaan vahvistaa itsetunnon rakentumista, koululaistaitoja, identiteetin kehittymistä sekä taitoa kohdata toinen ihminen.

Suomessa suurin lapsille ja nuorille ennakoivaa taidetoimintaa tarjoava kulttuurikeskus on peruskoulu. Taide- ja kulttuurikasvatuksen laatua on mahdollista parantaa entisestään tiivistämällä yhteistyötä peruskoulun ja taide- ja kulttuurikasvatustahojen välillä. Taide- ja kulttuurikasvatus on ylittänyt sektorirajoja ja yhteistyötä tehdään yhä tiiviimmin. Näin toimimalla voidaan välttää sosioekonomisia, kulttuurisia, alueellisia, taloudellisia sekä sukupuoleen ja oppimiseen kohdistuvia esteitä. Yhteistyön tavoitteena on valjastaa yksilöiden sekä toimintakulttuurien erilaisuudet rikkauksiksi ja voimavaroiksi. Sosiaali- ja terveystieteillä työskentelevät ammattilaiset kuvaavat monialaista yhteistyötä asiakaslähtöisyyden edellytykseksi (Sandström ym. 2018). Yhteisen keskustelun ja reflektoinnin mahdollisuudet, sekä luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri ovat moniammatillisen yhteistyön kulmakiviä. Eri ammattiryhmien yhteisten tavoitteiden muodostaminen, sekä jatkuva mahdollisuus niiden arviointiin on myös tärkeää. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää eri ammattilaisten oman ydinosaamisalueen tunnistamista ja selkeyttä. Jos oma ammatti-identiteetti ei ole selkeä, voidaan moniammatillinen työskentelymalli kokea jopa uhkana. Jos moniammatillisen tiimin ammattiryhmien väliset vastuurajat ovat epäselviä tai asiantuntijaroleissa on epäselvyyksiä, on yhteistyön tekeminen haastavaa. Mikäli asiantuntijat kokevat epäluottamusta toisiinsa kohtaan, saattaa oman reviirin puolustautuminen korostua. Moniammatillisen yhteistyön hyödyt puolestaan korostuvat silloin, kun asiakastapaukset ovat haastavia. Moniammatillinen tiimi pystyy tarjoamaan asiakkaalle parempaa palvelua ja laajempaa ammattitaitoa. Työntekijän näkökulmasta moniammatillisen työn hyötynä on myös se, että omat taidot ja tiedot täydentyvät kun ammattilaiset oppivat toisiltaan.

Moniammatillisen työskentelyn hyödyt kunnissa kulttuurialan ja sosiaali- ja terveysalan välillä on huomattu olevan toimiva tapa huolehtia ihmisen kulttuurisista perusoikeuksista sekä vahvistaa kuntalaisten hyvinvointia (Lehikoinen & Rautiainen, 2016). Nykyään taide- ja kulttuuripalveluja tarjotaan tiiviimmässä yhteistyössä yli sektorirajojen. Näin toimimalla voidaan välttää kompastumasta sosioekonomisiin, kulttuurisiin, taloudellisiin sekä sukupuoleen tai oppimiseen liittyvät esteet (Houni ym., 2020, s. 117). Yhteistyön tavoite on yksilöiden ja toimintakulttuurien kääntäminen haasteista voimavaroiksi. Esimerkiksi monikulttuurisuus on kulttuuri- ja taidetoimissa sekä haaste, että rikkaus. Jos erilaiset segregaatioon liittyvät esteet saadaan poistettua, löytyy eri kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta valtavasti ammennettavaa.

Kulttuurihyvinvointipalveluita kuvaavia käsitteitä ovat moniammatillisuus, moniammattilaisuus, moniammattisuus ja monitaiteisuus (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, s. 20–21). Moniammattisuus ja moniammatillisuus voi olla yhden työntekijän monitaitoisuutta, mutta usein käsitteellä tarkoitetaan yhteistyössä tehtävää moniammatillisuutta, jossa eri alojen ammattilaiset käyttävät omaa erityisosaamistaan yhteisessä työtehtävässä tai työskentelevät tiiminä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tällä moniammatillisella työmuodolla on tavoitteena tukea asiakkaan hyvinvointia monialaisesti esimerkiksi sosiaalialan ammattilaisen ja taitelijan yhteistyönä. Kulttuurihyvinvointialan kehittymisen pohjana tulee olla toimivaa vuorovaikutusta, dialogisuutta, sekä laaja tiedonmaisema, jonka kautta voidaan hyödyntää eri tieteenalojen erityisosaamista ja yhdyspintoja (Huhtinen-Hilden, 2021). Koska sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja taidealojen ammattilaisilla on erilainen näkökulma yhteiseen asiaan, se auttaa rakentamaan kulttuurihyvinvointialalle tarpeeksi laajan ammattilaisten asiantuntemuksen ja sitä kautta ammatillisen maiseman, jossa työskennellä yhdessä.

4 KEHITTÄMISPROSESSIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

4.1 Case-tutkimus kehittämistyössä

Case-tutkimus eli tapaustutkimus on hyvä lähestymistapa, kun tavoitteena on ymmärtää kehittämisen kohde syvällisesti ja tuottaa samalla uusia toimintatapa- ja kehittämissuhteita (Oppariapu, i.a.). Case-tutkimus vastaa ”miten” ja ”miksi” kysymyksiin. Tapaustutkimuksen prosessi käynnistyy alustavasta kehittämistehtävästä, jonka rajaamisen jälkeen perehdytään aiheeseen sekä käytännön, että teorian näkökulmasta ja samalla tarpeen mukaan täsmennetään kehittämistehtävää. Kun kehittämistehtävä on täsmennetty, on aika koota empiirinen aineisto ja analysoida saatu informaatio. Empiiristä aineistoa voi hankkia esimerkiksi haastatteluilla, kyselyillä tai havainnoimalla toimintaa. Näiden tietojen pohjalta tuotetaan kehittämissuhteet tai uusi kehittämissuhte.

Case-tutkimuksessa vastausta tutkimusongelmaan etsitään siis monista eri lähteistä. Tutkimus on ikään kuin palapeli, jossa tutkimuksen tekijä kerää eri lähteistä tietoa ja kokoaa niistä mahdollisimman syvällisen kokonaiskuvan (Kananen 2013, s. 77). Teoreettisen viitekehyksen tueksi tarvitaan kirjallista aineistoa (Kananen 2013, s. 81–82.). Aineistojen on hyvä koostua aikaisemmista tutkimuksista, raporteista sekä ilmiöitä selittävästä malleista ja teorioista. Tässä opinnäytetyössä pyrin käyttämään mahdollisimman uutta tutkimustietoa ja lähteitä liittyen kulttuurihyvinvointiin sekä kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksiin, että kulttuurihyvinvointityön moniammatillistumisen näkökulmiin.

Opinnäytetyössäni käytin alkutilanteen kartoittamiseen määrällistä kyselytutkimusta eli kvantitatiivista tutkimusta. Tämä on tutkimustapa, jossa tarkastellaan tietoa numeerisin menetelmin. Kun aineiston keräämiseen käytetään kyselylomaketta, käytetään pääasiassa strukturoituja kysymyksiä (Vilpas i.a., s. 1). Määrällisessä tutkimuksessa mittaamisen avulla saadaan lukuarvoja sisältävä mittaustietoa. Tilastotieteen keinoin pyritään selittämään tiiviisti numeroaineiston tilastollisia tunnuslukuja. Samoin pyritään kuvaamaan ja selittämään esimerkiksi erilaisia ilmiöitä numeerisin keinoin. Tutkijan tärkeä tehtävä on myös selittää sanallisesti, mitä numerotiedon avulla on saatu selville. Määrällisen tutkimuksen avulla saadaan tietoa mitattavien ominaisuuksien välisistä eroista ja suhteista (Vilka i.a., s. 13, 19)

Määrällisen tutkimuksen tavoite on esimerkiksi ennustaa, selittää kuvata tai vertailla erilaisia ilmiöitä ja asioita.

Kun tehdään case-tutkimusta, käytetään usein sekä laadullista, että määrällistä tutkimusta (Kananen 2013, s. 23). Näin tehtiin myös tässä opinnäytetyössä. Kun määrällisessä tutkimuksessa saadaan mittaamalla numeraalinen tutkimustieto, niin laadullinen tutkimus puolestaan kertoo mistä tutkittavassa tapauksessa on kyse (Kananen 2013, s. 23). Käytin opinnäytetyössäni laadullista tutkimusotetta työpajatyöskentelyn muodossa. Laadulliselle tutkimukselle ominaisia tapoja, kuten tutkimuksen tapahtuminen luonnollisessa ympäristössä, aineiston keruu vuorovaikutustilanteessa, tutkijan toimiminen aineiston kerääjänä ja toimijana käytettiin työpajan toteutuksessa. Tavoitteena laadullisella tutkimuksella on saada syvävälinen ymmärrys tutkittavasta tapauksesta (Kananen 2013, s. 27).

Kun on kyseessä laadullinen tutkimus, se on aina empiiristä eli se perustuu monipuolisiin aineistoihin sekä niistä tehtyihin analyysihin (Kallinen & Kinnunen i.a.). Opinnäytetyön laadullinen tutkimusaineisto kerättiin käyttäen etnografista tietojen keräämismenetelmää. Etnografinen aineisto ja tieto koostuu tutkijan omista huomioista ja kokemuksista, joita hän on kerännyt tutkimuskohteestaan (Kallinen & Kinnunen i.a.). Keskeisimpiä etnografisia menetelmiä ovat osallistuva havainnointi sekä havainnoiva osallistuminen. Tutkimusaineisto luodaan tutkijan itsensä toimesta tilanteen mukaisesti ja tiiviissä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Tämä aineistonkeruutapa toteutui hyvin työpajatoiminnassa.

4.2 Ideasta toimintaan - Kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutus kuraattoreille

Mistä oikeastaan on kysymys? Miten voisimme hyödyntää kulttuuria ja taidetta osana perustyötämme? Näihin kysymyksiin tarjosi hyvää ja selkeää materiaalia Taikusydämen (i.a.) tuottama kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutus. Lyhytkoulutus on kehitetty HOPEA-hankkeen osana Turun ammattikorkeakoulun ja Taikusydän-yhteyspisteen yhteistyönä 2017–2020. Hankkeen tukena toimi Taiteen edistämiskeskus (Taikusydän 2019). Kaikille yksikön kuraattoreille tarjottiin mahdollisuus osallistua tammikuussa 2022 verkossa tapahtuvaan koulutukseen työajalla. Kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutuksen tarkoituksena oli tarjota kuraattoreille perustietoa kulttuurihyvinvoinnista ja sen kehittämisestä osana kokonaisyhyvinvoinnin edistämistä (Taikusydän, 2019). Koulutuksen tavoitteena oli tutustua taiteen ja kulttuurin

hyvinvointivaikutuksiin ja saada omaan nykyiseen työhön ideoita, miten käyttää taidetta ja kulttuuria asiakkaiden hyvinvoinnin tukemiseen. Koulutuksessa käsiteltiin esimerkiksi seuraavia asioita:

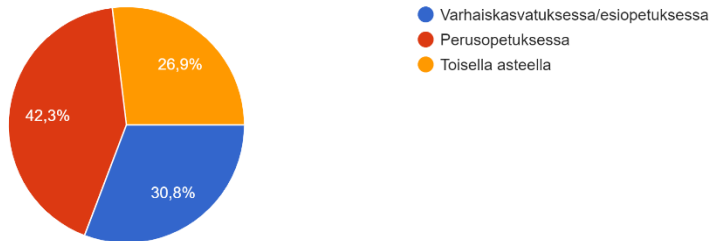
1. Johdatus kulttuurihyvinvointiin – tutustumista kulttuurihyvinvoinnin moninäkökulmaiseen ilmiöön, jonka keskiössä on oma suhde taiteeseen ja kulttuuriin
2. Kulttuurihyvinvointi tutkimustiedon valossa – taiteen, kulttuurin ja taiteellisen toiminnan tutkitut vaikutukset mielen hyvinvointiin, fyysiseen terveyteen, onnellisuuteen, elämälaadun kokemukseen sekä kokonaishyvinvointiin
3. Kulttuurihyvinvoinnin hyviä toimintamalleja ja käytäntöjä – muutamia hyväksi todettuja vakiintuneita toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä erilaisille ryhmille
4. Kulttuurihyvinvointi rakenteissa – rakenteellinen yhteistyö, toiminnan ja palvelujen poikialainen kehittäminen
5. Kulttuurihyvinvoinnin soveltaminen omassa työssä – Kulttuurihyvinvointiosaamisen hyödyntäminen erilaisissa työtehtävissä

Toiveenani oli, että mahdollisimman moni kuraattori osallistuisi lyhytkoulutukseen. Haasteeksi osoittautui kuitenkin perustyon osalta hyvin kiireinen vuodenaika, ja koulutukseen oli osallistunut vain kymmenen kuraattoria. Koulutuksen jälkeen pyysin kuraattoreja kommentoimaan lyhyesti sähköpostitse, miten he olivat koulutukseen osallistumisen kokeneet. Osallistuneet kuraattorit kokivat saaneensa hyvää pohjatietoa kulttuurihyvinvoinnista käsitteenä ja kertoivat sen vahvistaneen heidän kiinnostustaan uudenlaista toimintamuotoa kohtaan.

4.3 Kuraattoreiden asiakkaiden haasteiden kartoittaminen

Teetin tammikuussa 2022 kyselyn selvittääkseni kuraattoreiden kulttuuripalvelujen tunte-
musta, ajatuksia kulttuurihyvinvoinnista sekä kartoittaakseni heidän kohtaamiaan yksilötyön
sekä yhteisöllisen työn haasteita, joihin olisi mahdollista vastata kulttuuripalveluiden tarjon-
nalla tai uudella yhteistyömuodolla. Kyselyyn vastasi yhteensä 26 kuraattoria (kts. Kuvio 6),
joista 11 (42,3 %) työskenteli perusopetuksessa, 8 (30,8 %) varhaiskasvatuksessa ja 7 (26,9
%) toisen asteen oppilaitoksessa.

Työskentelen
26 vastausta

Kuvio 7 Vastaajien jakaantuminen eri kouluasteille.

Ensimmäisenä kysyin kuraattoreilta heidän ajatuksistaan liittyen kulttuurihyvinvointiin. Vastaukset olivat samansuuntaisia ja kertoivat siitä, että suurimmalla osalla vastaajista oli jonkinlainen käsitys kulttuurihyvinvoinnista käsitteenä. Vastaajat kuvailivat kulttuurihyvinvointikäsitettä melko samantyyppisesti avovastauksissaan. Kulttuurihyvinvointiin liitettiin useassa vastauksessa elämyksellisyys, osallisuus, toimijuus, mielihyvä ja taidekokemukset sekä yksilö, että yhteisötasolla:

Että ei ihan yksiselitteinen termi tai ilmiö, mutta ajattelisin, että minusta se liittyisi siihen, että kulttuuri tai taidekokemukset kaikessa laajuudessaan voivat lisätä ihmisen hyvinvointia. Tai kulttuurihyvinvointia voisi tuoda erilaisten elämysten tai kokemusten kautta joko yksilöille tai ryhmille.

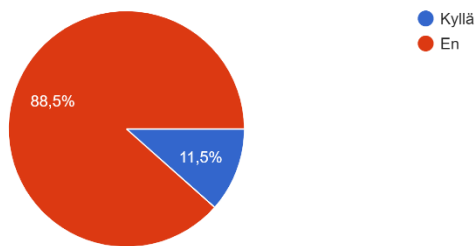
Kulttuurin avulla, joko itse aktiivisena toimijana tai osallistujana, tuotettu mielihyvä, positiivinen, tunteita herättävä ja vaikuttava kokemus.

Kulttuurista voi saada mielenhyvinvointia kuten liikunnasta. Tutustuttaa oppilaita/ asiakkaita laajasti kulttuuripalveluihin.

Taiteen ja muun luovan toiminnan vaikutus yksilön ja yhteisön hyvinvointiin.

Kyselyn vastausten perusteella vastaajista (kts. Kuvio 7) 23 (88,5 %) ei ollut tehnyt minäkäänlaista ammatillista yhteistyötä kulttuuripalvelujen kanssa.

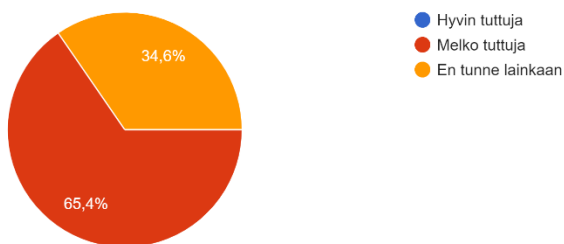
Oletko tehnyt työssäsi yhteistyötä kulttuuripalvelujen kanssa?
26 vastausta

Kuvio 8. Kokemus yhteistyöstä kulttuuripalvelujen kanssa.

Kyselyn perusteella (kts. Kuvio 8) selvisi, että kuraattorit kokivat lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden olevan joko melko tuttuja (34,6 %), tai palvelut eivät olleet lainkaan tuttuja (65,4%). Tämä tulos ei yllättänyt, koska yhteistyöpintaa kulttuuripalvelujen kanssa ei ole ollut.

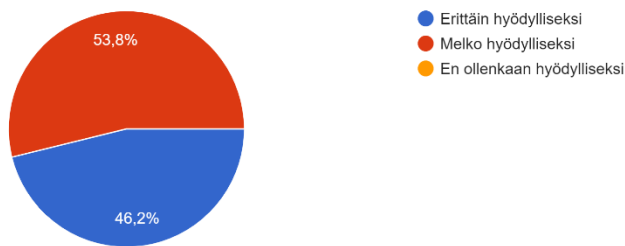
Ovatko Vantaan kaupungin tarjoamat lasten ja nuorten kulttuuripalvelut sinulle
26 vastausta

Kuvio 9. Kulttuuripalvelujen tuntemus.

Huolimatta siitä, että kulttuuripalvelut olivat suurimmalle osalle kuraattoreista tuntemattomia, eikä aikaisempaa yhteistyökokemusta kulttuuripalvelujen kanssa ollut (kts. Kuvio 9), oli 53,8 % vastanneista sitä mieltä, että yhteistyö kulttuuripalvelujen kanssa oman työn näkökulmasta olisi melko hyödyllistä ja 46,2 % mielestä erittäin hyödyllistä. Kukaan vastaajista ei kokenut mahdollisen yhteistyön olevan täysin hyödytöntä.

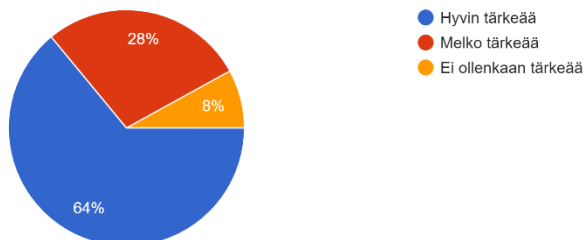
Miten hyödylliseksi työsi näkökulmasta koet mahdollisen yhteistyön kulttuuripalvelujen kanssa?
26 vastausta

Kuvio 10. Kokemus kulttuuripalvelujen hyödyllisyydestä.

Koska kyseessä oli uusi yhteistyömuoto, kuraattoreilta kysyttiin myös, että kokevatko he tarpeelliseksi perustaa kiinteän edustuksellisen työryhmän, joka pitää huolta uuden yhteistyömallin koordinoinnista ja ylläpidosta ja ideoinnista. Vastaajista 64 % piti työryhmän perustamista hyvin tärkeänä, 28 % melko tärkeänä ja 8 % ei ollenkaan tärkeänä.

Olisiko mielestäsi tärkeää, että yhteistyötä koordinoisi kiinteä edustuksellinen työryhmä?
25 vastausta

Kuvio 11. Koordinoivan ryhmän tarpeellisuus.

Kyselyssä kuraattoreita pyydettiin kuvaamaan avovastauksella lyhyesti 3–5 tyypillisintä tilannetta, jotka johtavat kuraattoriasiakkuuteen, sekä 3-5 tilannetta joiden parissa toimitaan yhteisöllisen työn menetelmin.

Yksilötyössä suurimpana haasteena nousivat esiin käyttäytymisen haasteet ja tunnesäätely. Kouluympäristössä tämä näkyy usein haastavana ja uhmakkaana käytöksenä,

kiusaamisena ja levottomuutena. Tai toisessa ääripäässä hyvin voimakkaana vetäytymisenä ja aloitekyvyttömyytenä. Myös masennusoireet ahdistuneisuus sekä runsaat poissaolot olivat monen kuraattorin yksilötyön haasteiden listalla. Nämä kaksi liittyvät myös usein toisiinsa, kun masentaa tai ahdistaa, alkaa poissaoloja kertyä.

Tekstin perässä oleva numero kertoo kyseisen sisältöisen vastauksen antaneiden kuraattoreiden määrän.

YKSILÖTYÖ

1. Käyttäytymisen haasteet (tunnesäätely jne.) 20
2. Masennusoireet ja ahdistuneisuus 16
3. Poissaolot 13
4. Pulmat kaverisuhteissa 12
5. Motivaation puute 7
6. Vanhemmuuden haasteet 6
7. Kotitilanne 6
8. Yksinäisyys 4
9. Oppimisen ja tarkkaavuuden pulmat 4
10. Kiusaaminen 3
11. Pelot 3

Yhteisöllisen työn näkyvimpinä työskentelyn kohteina nousivat esiin luokan ilmapiiriasiat ja tarve luokkien ryhmäyttämiseksi. Ilmapiirin ollessa huono, koko luokka tai ryhmä alkaa pikkuhiljaa oireilla ja siksi kouluissa ja oppilaitoksissa pyritään ennakoimaan tilanteita ja ryhmäytyksiä, sekä interventioita tehdään kuraattorin kanssa yhteistyössä paljon. Toisena korostuivat kaverisuhteet, kaveritaidot ja tunnetaidot. Tunne- ja kaveritaitojen harjoittelu ja niiden vahvistaminen ovat ikuisuusaiheita kuraattorin työssä. Jos tunnetaidoissa on puutteita, niin kaverisuhteissa ja kaveritaidoissa on usein vaikeuksia

YHTEISÖLLINEN TYÖ

1. Luokan ilmapiiriasiat ja ryhmäyttäminen 17
2. Kaverisuhteet ja kaveritaidot 15
3. Tunnetaidot 11
4. Erilaiset ilmiöt ja teemat 4
5. Välituntitoiminta (kahvitukset ja muu yhteinen toiminta) 6

6. Vanhemmuuden tuki ja vanhemmuusryhmät 3

Nämä yllä listatut esiin nousseet kuraattoria-asiakkaiden haasteet sekä yksilötyössä että yhteisöllisessä työssä osoittavat sen, miten erilaisten haasteiden ja pulmien kanssa kuraattorit työskentelevät. Tämän vuoksi kuraattoreilta vaaditaan laajaa osaamista ja kykyä verkostoitua muiden ammattilaisten kanssa. Kaikenlainen apu on tarpeen ja ajatus päästä edesauttamaan kokonaishyvinvointia näillä kaikilla alueilla taiteen ja kulttuurin avulla johti tulevan työpajan suunnittelutyöhön vahvasti ja kyselyn vastauksista ja kommentteista koostettiin pohja työpajassa toteutuvalla jatkotyöskentelylle.

4.4 Työpaja

Määrällisen kyselyn toteutuksen ja analyysin jälkeen suunnittelin kuraattoreille ja kulttuurituottajille suunnatun työpajan. Työpajassa käytettiin Learning cafe -menetelmällä, jossa ryhmä jaetaan pöytäryhmiin ja jokaisessa pöydässä käsitellään aihetta eri näkökulmista (Puijola, 2014). Kaikki ryhmät kiertävät pöydät, pohtivat ja keskustelevat aiheesta sekä tekevät muistiinpanoja. Edellisen ryhmän tuotokset ovat esillä, jolloin keskustelu kehittyy aina eteenpäin uuden ryhmän alkaessa pohtia teemaa. Learning cafe -menetelmä käytettäessä tarvitaan pöytiä saman verran kuin käsiteltäviä kysymyksiä tai teemoja (Innokylä i.a). Osallistujat jaetaan yhtä suuriin ryhmiin ja pöytiin valitaan kirjuri, joka pysyy samassa pöydässä koko kierroksen ajan. Pöytiin asetetaan käytettäväksi kyniä, paperia tai esimerkiksi post-it-lappuja ja ohjaajan valitsema teema on jo valmiiksi esillä. Papereihin tuotetaan tekstiä vapaasti kirjoittamalla ja ajatuksia sekä ideoita vaihdetaan keskustelemalla, kuuntelemalla ja ideoimalla yhdessä siten, että kaikkien ääni tulee kuuluviin. Yhdessä pöydässä pysytään sovittu aika ja jatketaan matkaa seuraavaa. Lopuksi ohjaaja esittelee lopputulokset.

Työpaja toteutettiin 7.3.2022 Vantaalla lastenkulttuurikeskus Pessissä. Työpajaan osallistui kuusi kuraattoria, kuraattoreiden esihenkilö ja neljä kulttuurituottajaa. Työpajan toiminnan suunnittelussa hyödynnettiin kuraattoreille suunnatussa kyselyssä nousseita aiheita. Yhteisesti pohdittaviksi aiheiksi nostettiin kolme eri opiskeluhuollon työkohdetta; yhteisöllinen työ, yksilötyö ja vanhemmuuden tuki. Kahvila pöytiä oli aiheiden mukaisesti kolme ja osallistujat oli jaettu kolmeen 3–4 hengen ryhmään. Jokaisessa pöydässä käytiin keskustelua ja ideoitiin yhdessä 15 minuuttia kerrallaan. Tässä työpajassa ei ollut pöydissä erikseen puheenjohtajaa/kirjuria,

koska osallistujia oli niin vähän. Jokainen ryhmä valitsi kirjurin omasta joukostaan. Minä kiersin kaikissa ryhmissä havainnoijan ja ohjaajan roolissa. Lopuksi kun kaikki ryhmät olivat kiertäneet kaikki aiheet, käsiteltiin aikaansaannokset vielä yhdessä keskustellen. Jokainen ryhmä sai vielä keskustellen avata omia ajatuksiaan ja ideoitaan. Tämä loppukeskustelu videoitiin.

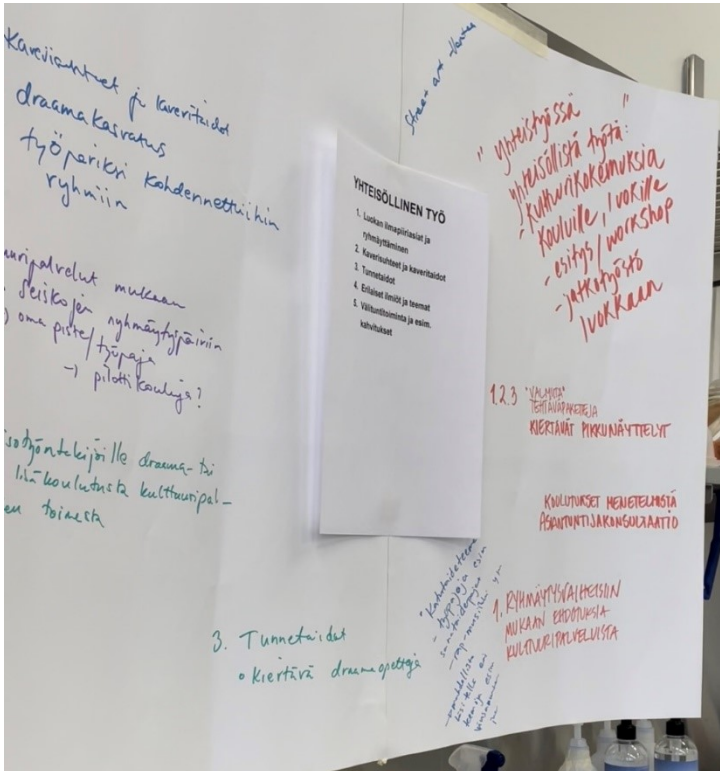

Kuva 2. Learning cafen asiakkaat työn touhussa (Rantamäki 2022).

4.5 Työpajan tuloksia

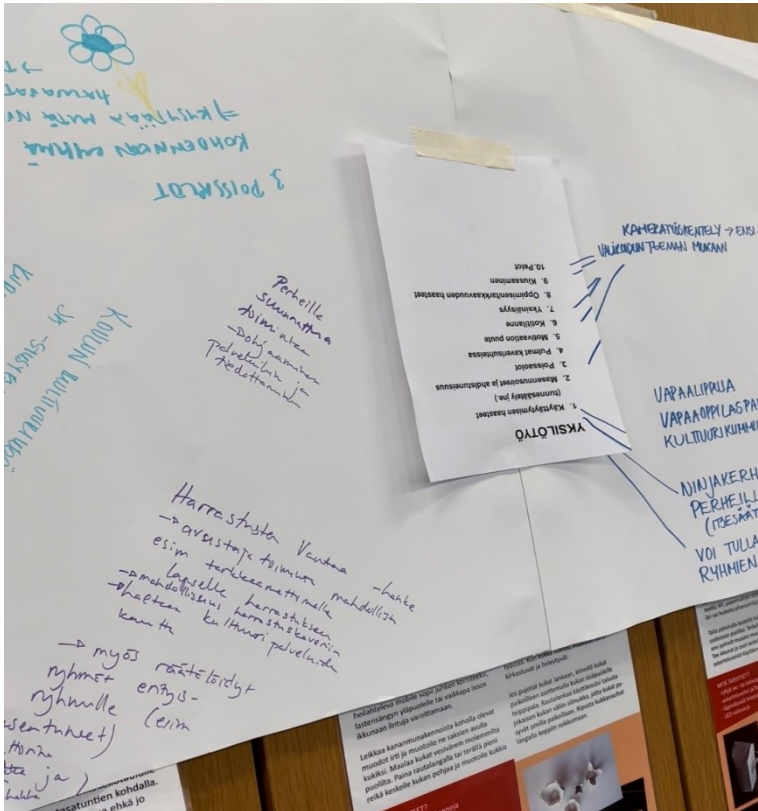
Yhteisöllisen työn alateemoina olivat luokan ilmapiiriasiat ja ryhmäyttäminen, kaverisuhteet ja kaveritaidot, tunnetaidot, erilaiset ilmiöt ja teemat sekä välituntitoiminta. Learning cafessa syntyi paljon hyviä ajatuksia siitä, miten kulttuuripalvelut voisivat olla osana kuraattoreiden yhteisöllistä työtä. Kaveritaitoja tukemaan ehdotettiin draamakasvatusta esimerkiksi siten, että kulttuuripalvelujen kautta tulisi työpari kuraattorille suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa. Kulttuuripalveluilta toivottiin mukaan työpajatoimintaa, esimerkiksi seitsemäsluokkalaisten ryhmäytyksiin, mahdollisesti pilottikouluihin erilaisia toimintakokeiluja. Tunnetaitoja tukemaan ehdotettiin kiertävää draamaopettajaa ja mahdollisuutta saada ammattilaisille (opettajat, kuraattorit, nuorisotyöntekijät) koulutusta ja konsultaatiota, miten hyödyntää taiteita ja kulttuuria omassa työssään. Taiteen ja kulttuurin toivottiin tulevan kouluille ja oppilaitoksiin, lasten ja nuorten luo. Kirkkaana tavoitteena oli tehdä jatkossa yhteistyössä

yhteisöllistä työtä. Erilaisista isommista näyttelyistä ehdotettiin toimitettavaksi kouluille ja päiväkodeille matkalaukkuversiot kiertämään alueittain. Kulttuuriosaavaa työparia toivottiin eri ilmiöiden käsittelyyn mukaan.

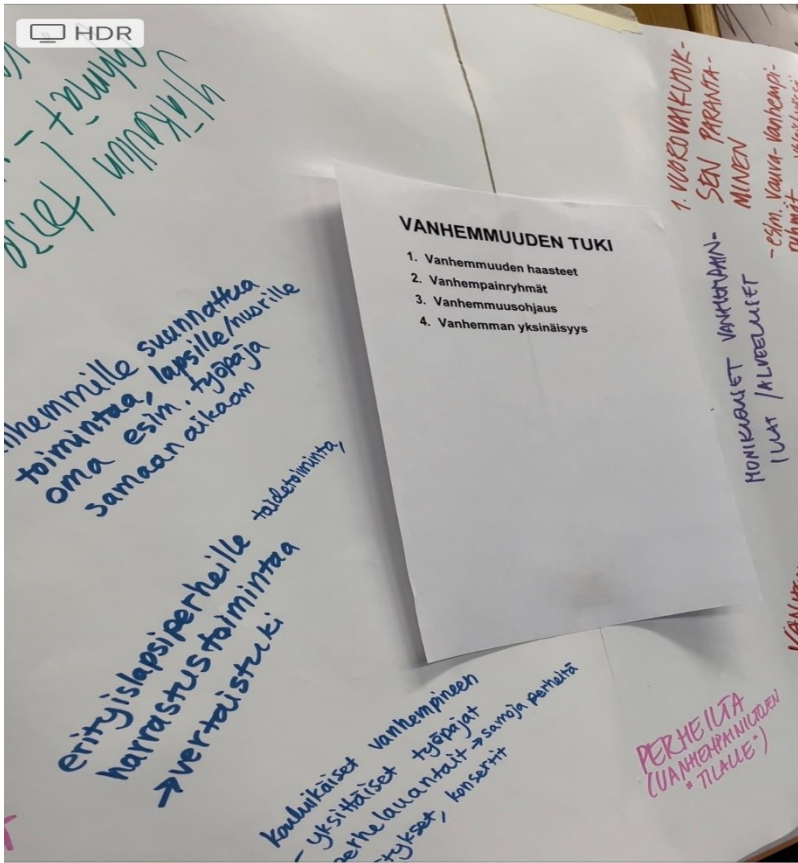
Kuva 3. Yhteisöllisen työn ideointia (Rantamäki 2022).

Yksilötyössä pohdittaviksi alateemoiksi nostettiin käyttäytymisen haasteet, masennusoireet ja ahdistuneisuus, poissaolot, pulmat kaverisuhteissa, motivaation puute, kotitilanne, yksinäisyys, oppimisen ja tarkkaavuuden pulmat, kiusaaminen ja pelot. Poissaolijoille ja pudokkaille toivottiin kohdennettuja ryhmiä, nuorten omien kiinnostusten mukaan esimerkiksi tanssi, elokuvat ja sanataide. Yksilötyössä kuraattorit voisivat myös hyödyntää vapaalippuja ja vapaaoppilaspaiikkoja. Erityisen hyväksi ajatukseksi koettiin kulttuurikummitoiminta, jonka avulla olisi mahdollista edesauttaa myös syrjäytymisuhassa olevien nuorten ja perheiden kulttuurihyvinvointioikeuksien toteutumista. Myös toinen yhteistyökumppani, Harrastusten Vantaa, nostettiin esiin. Yhteistyössä ehdotettiin kehitettäväksi mm. harrastusryhmiin kahta ohjaajaa erityislasten osallistumisen mahdollistamiseksi. Ryhmiä voisi muodostaa myös erilaiset erityistarpeet huomioiden esim. ahdistus, masennus, nepsyhaasteet ja niin edelleen. Ryhmiin voisi ohjautua kuraattoreiden kautta.

Kuva 4. Yksilötyön ideointia (Rantamäki 2022).

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen parantaminen aiheena herätti vilkasta keskustelua. Vanhempi-lapsipäivien järjestäminen yhteistyössä kuraattori- ja kulttuuripalvelujen kesken, kulttuurikummitoimintaa esimerkiksi maahanmuuttajaperheille, pienperheille ja perheille, joissa tarve vahvalle tuelle saattamiseksi harrastusten pariin, sekä vanhempien ja lasten/nuorten yhteisten ryhmien toteutus nousivat esiin. Myös vanhempien omiin tukiryhmiin toivottiin mukaan voimauttavaa taidetyöskentelyä. Vanhempainiltojen sijaan pohdittiin mahdollisuutta järjestää perheilloja, joissa lapsille omaa luovaa toimintaa, ja asiantuntijaluentoja vanhemmille tai vaikkapa opastusta, miten käsitellä lapsen kanssa vaikeita tilanteita ja tunteita draaman keinoin. Myös yhteistyössä toteutettavat taidepainotteiset viikonloppuleirit perheille vuorovaikutuksen tueksi ja vertaistuellinen taide-toiminta erityislasten perheille saivat kannatusta.

Kuva 5. Vanhemmuuden tuki ideoinnin alla (Rantamäki 2022).

Työpajatyöskentelyn päätteeksi kaikki osallistujat istuivat samaan pöytään keskustelemaan tuloksista. Jokainen pöydissä pohdittavana ollut kysymys tuli käsitellyksi ja uusia ideoita oli syntynyt valtavat määrät. Tämä loppuyhteenveto videoitiin jatkotyöstä varten. Jatkotyöstö ja suunnittelu tapahtui opiskeluhuollon esihenkilön kanssa. Hänen kanssaan yhdessä kävimme läpi työpajasta saadut aineiston ja ideat. Parhaat helmet tallennettiin tulevaisuutta varten odottamaan jatkotyöstöä. Yhteistyössä pohdimme myös tärkeimmät kehittämiskohteet ja painopisteet yhteistyön käynnistämiseksi. Tavoitteiden pohjalta loin kulttuuriyhteistyön vuosikellopohjan, jota täydennettäisiin reaaliajassa.

Työpajan tulosten perusteella yhteistyön käynnistämisen tavoitteiksi valikoitui seuraavat kolme tavoitetta: 1. Työryhmän perustaminen ja joustavan yhteistyö käynnistäminen. 2. Kulttuuripalvelujen tuki yhdessä ideoiden yhteisölliseen työhön ja yksilötyöhön varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella. 3. Taidepainotteiset ryhmät kuraattoreiden palveluvalikkoon. Neljäntenä tavoitteena kulttuurikummiprojektin aloittaminen

yhteistyössä Laurea ammattikorkeakoulun kanssa omana projektinaan. Tämän projektin tarkoituksena on kouluttaa kuraattoreiden ja kulttuurituottajien ohjauksessa kulttuurikummeja nuorille ja perheille. Opiskelijat sosionomi- ja kulttuurituottaja opinnoista voivat suorittaa samalla 5 op laajuisen vapaavalintaisen opintojakson. Kulttuurikummin saavat kuraattoreiden valitsemat asiakkaat/asiakasperheet. Tämä projektin toteutus koulutuksineen alkaa tammikuussa 2023.

5 SUUNNITELMISTA TOTEUTUKSIKSI JA TAVOITTEITA TULEVAAN

5.1 Moniammatillisen yhteistyön käynnistyminen

Työpajan jälkeisessä ensimmäisessä kulttuurituottajien ja kuraattoreiden työryhmän suunnittelutapaamisessa käytiin läpi vuosikello-suunnitelma (kts. Liite 1). Vuosikello hyväksyttiin yksimielisesti ja sitä päätettiin päivittää tarpeen mukaan. Vuosikellon mukaisesti toimien yhteistyö ei jää pelkästään aloituksen tasolle, vaan se juurtuu molempien ammattiryhmien toimintaan. Vuosikello-suunnitelma pitää huolta myös siitä, että kulttuuriyhteistyön ylläpitämiselle ja jatkokehittämiselle on varattu kuukausittain riittävästi aikaa, joko kuraattoreiden kesken tai yhdessä kulttuurituottajien kanssa. Vuosikellossa suunnitellun toiminnan lisäksi käynnistettiin muutakin toimintaa, kuten taidetyöpajoja kuraattoreille ja yhteistyötä laajennetaan hyvinvointialueisiin liittymisen myötä myös Keravan kaupungin kuraattoripalvelujen kanssa.

Yhteistyömme käynnistämisen tueksi on saatu myös rahoitusta. Vantaan kulttuuripalvelut/lastenkulttuuri on saanut Innovatiivista lastenkulttuurin rahoitusta OKM:ltä HOI! Taidetta -hankkeelle. Hanke kohdistuu erityistä tukea tarvitsevien lasten kulttuurihyvinvointia lisäävien taidekasvatusmallien pilotointiin. HOI! Taidetta -hankkeella kehitetään lastenkulttuurissa moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja perhepalveluiden sekä koulukuraattoreiden kanssa. Hanke järjestää huhti-toukokuun vaihteessa 2023 Vantaalla HOI! Taidetta -seminaarin johon kutsutaan osallistujiksi Vantaa-Kerava hyvinvointialueen kuraattoreita. Seminaarin tarkoituksena on jakaa tietoa hankkeen tuloksista ja mallintaa taidepilotteja.

Hoi! Taidetta -rahoituksen turvin on myös valittu kaksi vantaalaista yläkoulua pilotoimaan koulupudokkaille suunnattua taidetoimintaa syyslukukaudella 2022 (kts. Liite 2). Osallistuvat koulut valittiin kiinnostuksensa ilmaisseiden kuraattoreiden joukosta. Toiveena oli saada kaksi hieman erilaista ryhmää ja tämä toteutui. Toisessa pilottikoulussa taidetoiminnan aloittaa yksi erityisluokka yhdessä koko ryhmän oppilaiden kanssa, tavoitteena saada oppilaat tulemaan kouluun. Toisessa koulussa kohderyhmänä on koulun yksittäisiä, eri luokilla olevista oppilaista koottu koulumotivaatiota etsivien tsemppiryhmä. Tämän ryhmän taidetoiminnan tavoitteena on löytää yhdessä motivaatiota suorittaa peruskoulu loppuun. Pilotoinnin

kokonaistavoitteena on jalkauttaa taidetoimintaa koulupudokkaille laajemmin koko Vantaalle ja myöhemmin myös Keravalle.

5.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointia

Opinnäytetyöprosessin käynnistyminen oli hyvin haastavaa. Opinnäytetyöni aiheena ollut perhesirkusprojekti esiopetuksen kuraattoripalvelujen asiakkaille pääsi juuri alkamaan keväällä 2020, kun Covid-19 pani koko maailman pitkäksi aikaa sekaisin. Uusi yritys sirkustoinnin käynnistämiseksi syksyllä 2020 jäi jälleen yritykseksi koronaepidemian villiinnyttyä uudelleen ja rajoitusten palattua. Oli aika alkaa pohtia muita vaihtoehtoja. Nyt jälkepäin ajateltuna aiheen vaihtuminen oli hyvä asia. Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut huiman määrän kärsivällisyyttä, valtavan määrän uutta tietotaitoa liittyen kulttuurihyvinvointiin, saanut olla käynnistämässä uusia projekteja ja verkostoitunut huikeiden ammattilaisten kanssa. Olen saanut luoda ja käynnistää aivan uusia ja aidosti merkityksellisiä toimintamalleja kuraattorikollegojen työ tueksi sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi.

Opinnäytetyöprosessin aikana pohdin paljon omaa rooliani tulosten syntymisessä. Opinnäytetyöhön liittyvässä työpajan toteutuksessa olin itse mukana, osallistuvan havainnoijan roolissa ja lopuksi vedin yhteen työpajassa työskennelleiden tuotokset ja johdin keskustelua. Kun tutkija toimii osallistuvana havainnoijana ja on mukana ilmiössä, hän voi olemassaolollaan vaikuttaa tutkimuksen kohteena olevan tapatumen tai toiminnan sisältöön (Kananen 2013, s. 81). Toiminta saattaa muuttua jo pelkästään sen vuoksi, että tutkittavat tietävät olevansa tutkimuksen kohteena. Kun tehdään laadullista tutkimusta, on aina mahdollista, että tutkimuksen tekijä vaikuttaa tulokseen jollain tavalla, joko tiedostaen tai tiedostamattaan (Kananen 2013, s. 26). Tässä nimenomaisessa tapauksessa koen, että nämä seikat eivät vaikuttaneet ainakaan negatiivisesti työpajatyöskentelyyn, koska toimimme aidosti innostuneissa tutussa hyvin toimivassa työporukassa. Tietoisuus siitä, että työpajatyöskentelyllä ja tutkimuksella kokonaisuudessaan on tavoitteena olla tuottamassa uusia työvälineitä kuraattoreiden palveluvalikkoon, lisäsi käsitykseni mukaan osallistujien motivaatiota runsaasti.

Kokonaisuudessaan koin opinnäytetyöprosessin äärimmäisen antoisaksi ja sen tekeminen vahvisti omaa ammatillista osaamistani ja ammatti-identiteettiäni kulttuurialan ammattilaisena todella paljon. Uudet näkökulmat, uudet toimintatavat ja eri alojen ammattilaiset, kaikki

tämä yhteisen asian äärellä, kokonaishyvintointia lisäämässä ja omaa osaamistaan jakamassa meidän tulevaisuuden aikuisillemme. Opinnäytetyön ympärille syntyneet muut toiminnot ja uudet innovaatiot ovat olleet äärimmäisen palkitsevia. Olen varma, että taiteen ja kulttuurin tuominen osaksi ihan jokaisen ihmisen perusoikeuksia, osaksi jokapäiväistä arkea, lisää tyytyväisyyttä, hyvinvointia ja elämäniloa. Ja hyvin voivat yksilöt puolestaan muodostava hyvinvoivan yhteisön, myös koulu yhteisön.

5.3 Pohdintaa ja tulevaisuuden suunnitelmia

Tätä viimeistä lukua kirjoittaessani syyskuussa 2022 kaksi vantaalaista peruskoulua on jo valikoitunut saamaan omille pudokasoppilailleen suunnattua ryhmämuotoista taidetoimintaa. Kuraattoreille on järjestetty erilaisia kulttuuritoimen tarjoamia taidepajoja ja kulttuuritiimi toimii kuraattori yhteisön sisällä aktiivisesti, järjestäen kuukausittain tietoiskuja ja muuta toimintaa koko työyhteisölle, esimerkiksi taidepajatoimintaa yhteisiin kokouksiin ja tietoa erilaisista kiinnostavista taidetapahtumista. Aktiivinen yhteistyö kulttuuripalvelujen kanssa on tullut osaksi arkea ja siihen liittyy tiivis vastavuoroinen yhteydenpito liittyen käynnissä oleviin projekteihin ja uusien yhteistyömallien kehittämiseksi. Nyt Vantaan siirtyessä Vantaa-Kerava hyvinvointialueeseen, olemme kutsuneet kulttuuriyhteistyöhön mukaan myös Keravan kaupungin kuraattorit. Työn alla on, että kulttuurikummi koulutus yhteistyössä Laurea AMK:n kanssa saataisiin alkamaan jo kevätlukukauden 2023 alussa ja uudet kulttuurikummit olisivat valmiina löytämään omat asiakasperheensä, nuorensa ja lapsensa myöhemmin keväällä.

Nyt kun kulttuuri- ja kuraattori palvelut ovat löytäneet toisensa, näen upeat mahdollisuudet toiminnan edelleen kehittämiseksi. Mitä kaikkea voikaan olla tarjolla erilaisista haasteista selviämisen tueksi, ennaltaehkäisevää näkökulmaa unohtamatta. Ehkäpä jo ensi syksynä 2023 koulujen alun ryhmäytyksissä on mukana taiteen ja kulttuurin ammattilaisia ja koulujen seiniä koristavat yhteisötaideteokset. Lapset ja nuoret ovat päässet vaikuttamaan erilaisten oppilaitoksiin suunnattujen taidepilottien sisältöihin ja joskus myöhemmin tulevaisuudessa kuraattorit ovat saaneet käyttöönsä kulttuurilähetteen asiakkaidensa kokonaishyvintoinnin tukemiseksi. Toiveena on myös, että kuraattoriasiakkaiden kulttuurihyvintointitarpeet kirjaetaan palvelusuunnitelmaan, osaksi suunnitelmallista palvelukokonaisuutta.

Opinnäytetyöprosessin aikana moniammatillinen yhteistyö kuraattori- ja kulttuuripalvelujen välillä kehittyi nolla-asetelmasta nopeasti tiivistyvään innostuneeseen yhteistyöhön. Suunnitelmia on tehty ja niitä toteutetaan. Uusia projekteja on syntynyt purojen lailla alkuperäisen projektin ympärille. On ollut innostavaa huomata työskentelevänsä innovatiivisessa ja aktiivisesti toimivassa työyhteisössä. Tällä hetkellä koen olevani jo pikkuisen osa myös kulttuuripalvelujen työporukkaa. Koen olevani kulttuurihyvinvoinnin ammattilainen ja sanansaattaja osana upeaa moniammatillista kehittämistiimiä.

LÄHTEET

- Culture, Health & Wellbeing Alliance. (i.a.). *What is culture, health and wellbeing?* <https://www.culturehealthandwellbeing.org.uk/who-we-are/what-culture-health-and-well-being>
- Hannula, P. (i.a.). *Mitä on Taide: Taiteella on monta tehtävää.* <https://hannula.art/mita-on-taide>
- Honkala, L., Laitinen, L. (21.11.2017). *Sitra: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista.* <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>
- Houni P., Turpeinen I. & Vuloasto J. (2020). *Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja.* Taiteen edistämiskeskus.
- Huhtinen-Hilden, L. (2.2.2021). *Tikissä-blogi: Kulttuurihyvinvointialan yhteistä ymmärrystä rakentamassa.* <https://blogit.metropolia.fi/tikissa/2021/02/02/kulttuurihyvinvointialan-yhteista-ymmarrysta-rakentamassa/>
- Innokylä. (i.a.) *Learning cafe eli oppimiskahvila.* <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) (i.a.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kananen, J. (2013). *Case-tutkimus opinnäytetyönä.* Suomen Yliopistopaino oy.
- Kulttuurihyvinvointipooli. (13.8.2021). <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/thl-taide-ja-kulttuuri-hyvinvoinnin-terveyden-ja-osallisuuden-vahvistamisessa/>
- Kulttuuritalo Vernissa. (i.a.). *Vernissa.* <https://kulttuuritehdasvernissa.fi/vernissa/>
- Kulttuuria kaikille. (i.a.). *Mitä on saavutettavuus?* http://www.kulttuuriakaille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus
- Känkänen, P., & Lindberg, P. THL Blogi. (17.11.21). *Taidetoiminta vahvistaa lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja koulussa.* https://blogi.thl.fi/taidetoiminta-vahvistaa-lasten-osallisuutta-varhaiskasvatuksessa-ja-koulussa/?utm_campaign=unspecified&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=email
- Laitinen, L. (21.10.2017). *Sitra: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksista.* <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-sosiaalisen-hyvinvoinnin-vaikutuksiin/>

- Laitinen, L. (2017). Taide, taiteellinen toiminta ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa K. Lehikoinen, & E. Vanhanen (toim.), *Taide ja hyvinvointi; Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen* (s. 31–36). Nord Print.
- Lapsen oikeudet. (i.a.). *Taide ja kulttuuri kuuluvat hyvään lapsuuteen*. <https://www.lapsenoikeudet.fi/blogi/taide-ja-kulttuuri-kuuluvat-hyvaan-lapsuuteen-ja-nuoruuteen/>
- Lehikoinen K. & Rautiainen P. (2016). Artsequal policy brief: *Kulttuuristen oikeuksien toteuttaminen osaksi sote-palveluja*. <https://www.artsequal.fi/documents/14230/26193/Sote-sektori+suositus/df5a3d5e-ae2-413d-baea-ceedce6db2575>
- Lilja-Viherlampi L-M. & Rosenlöf A.-M. (2019). Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/227439/Lilja_Viherlampi_et_al_Moninako_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- National youth council in Ireland. (i.a.). *The value of youth arts in youth work*. <https://www.youth.ie/programmes/youth-arts/the-value-of-youth-arts-in-youth-work/>
- Nuorten Vantaa. (i.a.). *Kulttuurinen nuorisotyö*. <https://sivistysvantaa.fi/nuortenvantaa/artikkelit/paikat/kulttuurinennuorisoty.html>
- Opetushallitus. (i.a.). *Opiskeluhoolto*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Kulttuurin saavutettavuus ja moninaisuus*. <https://okm.fi/kulttuurin-saavutettavuus>
- Oppariapu. (i.a.). *Apua opinnäytetyön kirjoittamiseen: Tapaustutkimus*. <https://oppariapu.wordpress.com/tapaustutkimus/>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Peda.net. (i.a.). *Koulukuraattorin työmuodot oppilashuoltotyössä*. <https://peda.net/tamela/oppilashuolto/kuraattori/kto>
- Puijola, T. (6.11.2014). *Hyve. Oletko jo kokeillut Learning Cafe menetelmää*. <https://hyve.turkuamk.fi/index5ad1.html>
- Sandström, S., Keiski-Turunen, A., Hassila, L., Aunola, E. & Alahuhta, M. (2018). *Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana*. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 44. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018061225734>.
- Taikusydän. (i.a.). *Kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutus*. <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/hankkeet/koulutus/kulttuurihyvinvoinnin-lyhytkoulutus/>

- Taikusydan. (17.12.2019). *Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista*. <https://taikusydan.turkuamk.fi/yleinen/maailman-terveysjarjesto-whon-raportti-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksista/>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.). *Lapset, nuoret ja perheet: Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytanot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.). *Opiskeluhoolto*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto>
- Vantaan kaupunki. (i.a.). *Kulttuuria lapsille ja nuorille*. <https://www.vantaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/kulttuuria-lapsille-ja-nuorille>
- Vantaan kaupunki. (i.a.). *Kuraattoripalvelut*. <https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/lukiot-ja-ammattillinen-koulutus/tukea-opiskeluun-ja-hyvinvointiin/kuraattoripalvelut>
- Vantaan kaupunki. (i.a.). *Kulttuurinen nuorisotyö*. <https://www.vantaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/lapset-ja-nuoret/kulttuurinen-nuorisotyö>
- Vantaan kulttuurilinjat 2021–2030. (i.a.). https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Vantaa_Kulttuurilinjat_2021-2030.pdf
- Vilkka, H. (i.a.). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. [Tutkija.indd \(vilkka.fi\)](http://Tutkija.indd(vilkka.fi))
- Vilpas, P. (i.a.). *Kvantitatiivinen tutkimus*. Metropolia. <https://users.metropolia.fi/~per-vil/kvantsu/Moniste.pdf>
- Virgin Commonwealth University. (17.11.2020). *Art and Social Work: An Interdisciplinary Approach to Healing*. <https://onlinesocialwork.vcu.edu/blog/art-and-social-work/>
- WHO.(2019). *Intersectoral action: The arts, health and well-being*. https://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0015/413016/Intersectoral-action-between-the-arts-and-health-v2.pdf

LIITTEET

Liite 1. Kulttuuritiimin vuosikello lukuvuodelle 2022–2023

Liite 2. Sähköposti

Liite 1

Kulttuuritiimin vuosikello lukuvuodelle 2022-2023

Aika	Tapahtumat ja toiminta	Vastuut
elokuu	<p>Yhteistapaaminen kulttuuripalvelujen kanssa 12.8. Palvelujen kartoittaminen ja syksyn yhteistyön suunnittelu (mahdolliset pilotit suunnitelmaan)</p> <p>Tiedote kulttuuritiimin ja kulttuuritoiminnan yhteistyön sisällöistä ja aikatauluista kaikille kuraattoreille</p>	<p>Kuraattoreiden kulttuuritiimin ja kulttuurituottajat koolle kutsuu Anna-Riikka ja Katariina</p> <p>Anna-Riikka</p>
syyskuu	<p>Syyskuun tiimissä tiimin kulttuuritiimihenkilö esittelee kulttuuripalvelujen tarjontaa ja kertoo käynnistyneistä piloteista</p>	<p>Kulttuuritiimi yhdessä</p>
lokakuu	<p>Kulttuuritiimin tapaminen, ajankohtaiset asiat, marraskuun kokouksen taidetoiminnan suunnittelu</p>	<p>Anna-Riikka ja kulttuuritiimi</p>

marraskuu	Marraskuun kk-kokouksessa taidetoimintaa kaikille kuraattoreille	Anna-Riikka ja kulttuuritiimi
Joulukuu		
tammikuu	<p>Tammikuussa yhteinen palaveri kulttuuriporukan kanssa. Arviointia ja palvelujen kartoittaminen ja kevään yhteistyön suunnittelu (mahdolliset pilotit suunnitellaan).</p> <p>Tiedote kulttuuritiimin ja kulttuuritoiminnan yhteistyön sisällöistä ja aikatauluista kaikille kuraattoreille</p>	<p>Koolle kutsujat Anna-Riikka ja Katariina</p> <p>Anna-Riikka</p>
helmikuu	Helmikuun tiimissä tiimin kulttuuritiimihenkilö esittelee kulttuuripalvelujen tarjontaa ja kertoo käynnistyneistä piloteista.	Kulttuuritiimi yhdessä

maaliskuu	Kulttuuritiimin teams- tapaaminen tarvitta- essa	Anna-Riikka
huhtikuu	Kulttuuritiimin teams- tapaaminen tarvitta- essa	Anna-Riikka
toukokuu	Kulttuuritiimin tapaa- minen, arvioidaan mennyttä ja suunnitel- laan tulevaa	Anna-Riikka ja Kata- riina

Liite 2

Sähköpostitse (20.9.22) lähetetty lyhyt kuvaus toiminnasta kiinnostuneille opettajille ja kuraattoreille.

Hei,

tässä enemmän tietoa Koulupudokasryhmille suunnatusta taideprojektista / taidetoiminnasta. Vantaan lasten ja nuorten kulttuuripalvelut järjestää osana **HOI!-taidetta**-hanketta yläkoulun koulupudokasryhmille syksyllä 2022 opiskelua tukevaa taidetoimintaa koulupäivän aikana ja koulun tiloissa.

Toiminta on maksutonta koululle ja oppilaille.

- Toiminta kestää marras-joulukuun aikana 5 krt (1 kerta viikossa). Mukana oma opettaja / kuraattori
- Kesto n. 75-90 min kerta (ensimmäinen tutustumiskerta taideohjaajan ja oppilaiden kesken 60 min.)
- Toiminnan taidelajin valitsevat oppilaat yhdessä **ennen toiminnan alkamista opettajan /kuraattorin kanssa**, esim. elokuva, musiikki, draama, tanssi (liikunnan korvaavana), valokuva, sanataide tai sirkus
- Aiheet / teemat sovitaan taideohjaajan kanssa taideohjauksen alkaessa (esim. tanssilaji, musiikki, draama, valokuvaus).
- Tavoite on, että kuullaan nuorten omia mielenkiinnon kohteita. Näin sitoutuminen osallistumiseen vahvistuu.
- Tavoitteena olisi, että oppilaiden motivaatio tulla kouluun vahvistuisi
- Toiminta-aika olisi n. klo 12-15 välillä projektin puitteissa (voisiko osallistuminen korvata esim. taideaineen opetussuunnitelmassa?)
- Tavoitteena ei ole tuottaa esim. valmista tanssi- tai teatteriesitystä vaan kokea osallisuutta ja iloa yhdessä muiden kanssa.
- Jos oppilaat opettaja haluavat jatkaa keväällä taideprojekti-toimintaa on se mahdollista esim. helmi-huhtikuussa max. 10 krt
- >...<

Ystävällisin terveisin,

Hanna Nyman

Kulttuurituottaja

Vantaan kaupunki

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lastenkulttuurikeskus Pessi

gsm 040 843 6665

hanna.nyman@vantaa.fi